ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

18 ВЕРАСНЯ 1992 г. пятніца, № 188 (21766)

СОНЦА:

Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 6.47, 19.20, 12.33;
Віцебск — 6.36, 19.11, 12.35;
Магілёў — 6.36, 19.10, 12.34;
Гомель — 6.36, 19.04, 12.28;
Гродна — 7.04, 19.33, 12.29;
Брэст — 7.03, 19.35, 12.32.

МЕСЯЦ:

Апошняя квадра 19 верасня

ІМЯНІНЫ:

Захара, Лізаветы, Апанаса, Глеба, Давыда, Максіма, Раісы

ВА ЎРАДЗЕ РЭСПУБЛІКІ

Фізічнае і маральнае здароўе грамадства, яго будучае ў многім залежаць ад урада, настаўніка, работніка культуры. Сёння прадстаўнікі гэтай сферы аказаліся ў нялёгкім становішчы, па іх вельмі ўдарылі рост цэн і інфляцыя.

Якой бы складанай ні была эканамічная сітуацыя, урад робіць усё магчымае для таго, каб падтрымаць сацыяльны статус людзей, якія займаюцца жыццёва важнай для грамадства справай. На пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў Беларусі, якое адбылося 8 верасня г.г., было разгледжана пытанне аб павышэнні заработнай платы педагагічных работнікаў, прафесараў і выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў, работнікаў аховы здароўя і фармацыі, культуры і мастацтва, навукі і іншых галін, якія фінансуюцца з бюджэту.

У адпаведнасці з раней прынятымі заканадаўчымі актамі, а таксама з улікам рэальнай фінансавай абстаноўкі Савет Міністраў прыняў рашэнне аб паэтапным павышэнні з 1 верасня г.г. заработнай платы указаным катэгорыям работнікаў.

З пачатку навучальнага года педагогам школ, прафесарам і выкладчыкам ВНУ стаўкі заработнай платы павялічваюцца з каэфіцыентам да 1,5. Прызнана неабходным павысіць стаўкі і аклады ўрачоў усіх спецыяльнасцей і правізараў у размеры да 1,5 раза, іншых катэгорый работнікаў—да 1,3 раза.

Павялічваюцца сродкі на прэміраванне работнікаў устаноў і арганізацый, якія фінансуюцца з бюджэту, а таксама надбаўкі за высокія творчыя і вытворчыя дасягненні, выкананне асабліва важных заданняў у размеры да 8 працэнтаў планавага фонду заработнай платы.

Дзяржкампрацы, Мінфіну даручана падрыхтаваць разам з Міністэрствам аховы здароўя і Міністэрствам адукацыі праект адпаведнай пастановы Савета Міністраў рэспублікі.

Служба інфармацыі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

ВІЗІТ С. С. ШУШКЕВІЧА Ў ФРГ

ДЫЯЛОГІ НА НЯМЕЦКАЙ ЗЯМЛІ

Візіт Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіслава Шушкевіча ў Федэратыўную Рэспубліку Германію пачаўся з наведвання зямлі Паўночны Рэйн-Вестфалія. Кіраўніцтва гэтага значнага і аўтарытэтнага нямецкага рэгіёна праяўляе і цяпер зайздросную актыўнасць у развіцці супрацоўніцтва з нашай рэспублікай. Спектр узаемных намаганняў па ўсталяванні цесных інтэграцыйных кантактаў, бадай, самы поўны — такі, якім ён можа быць у міждзяржаўных адносінах. Яго граніцы — ад юрыдычнай экспертызы заканадаўчых актаў Беларусі, шырокіх узаемавыгадных эканамічных і тэхналагічных праграм да гуманітарнай дапамогі рэспубліцы, абмену вопытам у адукацыйнай і культурнай сферах.

Гэтым і тлумачыцца вялікая колькасць дыялогаў Станіслава Шушкевіча ў Германіі, якія адкрыты на зямлі Паўночны Рэйн-Вестфалія, адразу ж пасля прыбыцця ў аэрапорт «Кёльн-Бонн». Пасля [illegible] рытуалаў і кароткіх афіцыйных прывітанняў з кіраўнікамі зямлі ён накіраваўся ў сусветна вядомы цэнтр ядзерных праблем у горадзе Уліх. Гэта вельмі буйны і вядомы ў Германіі даследчы комплекс, які аб'ядноўвае больш як 90 інстытутаў.

Наведванне цэнтра — не простая цікаўнасць прафесара-фізіка, а чалавека абавязанага, кіраўніка дзяржавы, на якую навалілася чарнобыльская бяда. Менавіта ў гэтым навуковым цэнтры Германіі [illegible] ядзернай медыцыны і клінікі ракавых захворванняў, [illegible] шчытападобную залозу. Гутаркі і перагаворы з медыкамі, даследчыкамі, кіраўнікамі цэнтра паказалі, што супрацоўніцтва беларускіх і нямецкіх вучоных у галіне радыяцыйнай медыцыны дасць шанц многім нашым суайчыннікам, што пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы.

У другой палавіне дня Станіслаў Шушкевіч прыбыў з Уліха ў Дзюсельдорф — сталіцу Паўночнага Рэйна-Вестфаліі і меў гутарку з прэзідэнтам парламента зямлі Інгебор Фрыбе, кіраўнікамі фракцый парламента, праблемах заканатворчасці.

Затым была праведзена трохгадзінная серыя напружаных і плённых перагавораў з кіраўнікамі выканаўчай улады аб перспектывах канкрэтнага супрацоўніцтва з нашай рэспублікай. Вынікам гэтых перагавораў стала падпісанне пагаднення, якое не толькі дэкларуе палітычныя пазіцыі бакоў, але і вызначае канкрэтныя абавязацельствы. Напрыклад, урад зямлі Паўночны Рэйн-Вестфалія будзе садзейнічаць перабудове дзіцячай хірургічнай клінікі ў Мінску і сумесна з акцыянерным таварыствам «Фольксваген» забяспечыць пастаўку навейшай медыцынскай тэхнікі. Узгоднена будаўніцтва ўстаноў па выпуску медыкаментаў і інш.

Дасягнуты дагаворанасці і ў сферы садзейнічання эканамічнаму абнаўленню Беларусі.

Вечарам Станіслаў Шушкевіч уручыў Герберту Шнору і яго жонцы Юце Шнор ганаровыя граматы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, якімі яны ўзнагароджаны за вялікую работу па аказанні дапамогі беларускім дзецям, што пацярпелі ад чарнобыльскай бяды.

* * *

Трэці дзень візіту Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіслава Шушкевіча прайшоў таксама ў інтэнсіўных перагаворах. Спачатку адбылася гутарка з кіраўніцтвам горада Бона, затым—з федэральнымі міністрамі. Партнёрамі па дыскусіі былі міністр юстыцыі Сабіна Лойтхойзер-Шнарэнбергер, міністр фінансаў Тэадор Вайгель, міністр эканомікі Юрген Мелеман.

Бакі дэталёва абмеркавалі механізм і прынцыпы прававой экспертызы заканадаўчых праектаў беларускага парламента, якую правядуць нямецкія юрысты. Быў прааналізаваны ход падрыхтоўкі двухбаковых дагавораў і пагадненняў. У прыватнасці, аб супрацоўніцтве па вывучэнню і ліквідацыі наступстваў чарнобыльскай катастрофы, развіцці ўзаемадзеяння ў галіне эканомікі, прамысловасці, навукі і тэхнікі, культуры.

Асаблівая ўвага на перагаворах была звернута на актывізацыю ўдакладнення дагавора аб садзеянні ажыццяўленню і ўзаемнай ахове інвестыцый. Дасягнуты шэраг дамоўленасцей і па іншых узаемных інтарэсах Беларусі і Германіі.

Пасля заканчэння афіцыяльных перагавораў у Боне Станіслаў Шушкевіч вылецеў верталётам, прадастаўленым урадам ФРГ, у горад Вольфсбург, дзе выступіў перад вядомымі палітыкамі і прадпрымальнікамі, вучонымі і грамадскімі дзеячамі з дакладам па праблемах развіцця суверэннай Беларусі, актывізацыі яе ўключэння ў еўрапейскую эканамічную інтэграцыю. Чакаюцца шматлікія кантакты з прадстаўнікамі палітычных і дзелавых колаў Захаду.

Васіль ВАРАБ'ЕЎ,
спецыяльна для БЕЛІНФАРМА.

«Калі адчуем націск, напрыклад, з боку Расіі, скажам адразу—гэта не наш шлях»

ГУТАРКА КАРЭСПАНДЭНТА «ЗВЯЗДЫ» З НАМЕСНІКАМ СТАРШЫНІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСІ ВАСІЛЁМ ШАЛАДОНАВЫМ АДРАЗУ ПАСЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ ПЕРШАГА ПАСЯДЖЭННЯ МІЖПАРЛАМЕНЦКАЙ АСАМБЛЕІ КРАІН—УДЗЕЛЬНІЦ СНД У БІШКЕКУ.

— Васіль Іванавіч, скептыкі называюць Асамблею мёртванароджаным дзіцем.

— На маю думку, гэта меркаванне не мае пад сабой рэальнай глебы. Проста пакуль што ратыфікавана парламентамі ўсіх краін СНД фактычна толькі адно пагадненне — аб стварэнні Садружнасці. Многія напрацаваныя дакументы не дзейнічаюць таму, што не маюць прававога значэння. Але гэта пакуль што. І вышэйшыя заканадаўчыя ўстановы многіх рэспублік ужо разумеюць, што блакіроўкай рашэнняў СНД аўтарытэту і, галоўнае, карысці для сваёй краіны не атрымаюць.

Далей. Цяпер існуе Паўночна-Атлантычная асамблея, Савет Еўропы, СБСЕ — усе спрабуюць знайсці ў сваіх структурах узаемаразуменне. Пайсці з вялікага дома, дзе пражыў не адзін дзесятак гадоў, не развітаўшыся і бразнуўшы дзвярамі — лягчэй за ўсё. Але ці правільна гэта будзе?

Я лічу, Асамблея — не даніна модзе, а жыццёва неабходны механізм, які фарміруе жыццёва стойкія структуры.

— Ці не здаецца вам, што адсутнасць на Асамблеі Украіны падрывае ўпэўненасць у заўтрашнім дні гэтага новага ўтварэння?

— Павінен адзначыць, што на Украіне далёка неадназначна ўспрымаецца ідэя Садружнасці. Напярэдадні прыезду ў Бішкек я размаўляў з некаторымі кіраўнікамі ўкраінскага парламента і пераканаўся — там ёсць розныя падыходы да ўдзелу Украіны ў СНД і яе структурах. Дарэчы, стварэнне міжпарламенцкіх камісій, што адбылося на першым пасяджэнні Асамблеі, — ініцыятыва менавіта Украіны. Іншая справа, што яна насцярожана ставілася да стварэння самой Асамблеі, якая, маўляў, можа ў рэшце рэшт стаць не дзяржаўным органам. Але тут я магу сказаць, што рашэнні Асамблеі носяць не заканадаўчы, а рэкамендацыйны характар. Гэта значыць, што ніхто і нішто не можа націснуць на парламент якой-небудзь рэспублікі і прымусіць яго прымаць тое ці іншае рашэнне. Калі мы адчуем націск, напрыклад, з боку Расіі, скажам адразу — гэта не наш шлях. Наша дзяржаўнасць павінна захоўвацца ў любым выпадку. І яшчэ. Пазіцыя актыўных угавораў уступаць у СНД непрымальная. Сама рэчаіснасць падштурхоўвае рэспублікі да яднання.

— Але, Васіль Іванавіч, неабавязковасць рашэнняў Асамблеі — палка з двума канцамі. І гэта недзе ўжо закладвае фактычна сабатаж тых жа рашэнняў некаторымі рэспублікамі.

— На вышэйназваным прынцыпе пабудаваны амаль усе падобныя асамблеі ў свеце.

Калі гэта добрае рашэнне, мы проста павінны пераканаць сваіх парламентарыяў у яго карыснасці для краіны і нашага народа. Калі ж рашэнне надуманае і ад яго адмовяцца— пачынаць трэба ўсё спачатку і шукаць разумны кампраміс. І самой Асамблеі трэба пазбаўляцца надуманых пытанняў. У гэтым плане яе першае пасяджэнне дазваляе глядзець у будучыню з аптымізмам.

— У сувязі з гэтым ці не маглі б вы назваць асноўныя рашэнні Асамблеі?

— Галоўнае, мы ад бясконцых размоў нарэшце перайшлі да справы — афарміліся арганізацыйна, нягледзячы на ўсе запэўніванні скептыкаў. Безумоўна, над рэгламентам Асамблеі трэба яшчэ працаваць і працаваць, і Беларусь абавязкова ўнясе туды свае заўвагі. Але я размаўляў амаль з усімі кіраўнікамі рэспублік, і ўсе яны аднадушныя ў адным: з вырашэннем наступных пытанняў зацягваць нельга. Вытворчасць падае. Паляпшэння жыццёвага ўзроўню народа не назіраецца. Значыць, трэба шукаць і знаходзіць новыя механізмы павышэння сацыяльнай абароненасці людзей.

— Наколькі вядома, папраўкі ў рэгламент першага пасяджэння Міжпарламенцкай асамблеі ўнеслі толькі Беларусь і Казахстан. Ці не азначае гэта, што астатнія краіны — удзельніцы СНД выступаюць у ролі пасіўных назіральнікаў?

— Вельмі складана меркаваць накошт актыўнасці ўдзельнікаў. Мы ўвогуле яшчэ не навучыліся прафесіянальна падыходзіць да работы ў Садружнасці. Мы ўсе толькі вучымся асновам парламентарызму. І яшчэ магу дадаць: калі кожны будзе бачыць, што ад прымаемага дакумента залежыць жыццё яго рэспублікі, усё карэнным чынам зменіцца і канструктыўнасці ў рабоце Асамблеі пабольшае.

— Некаторыя называюць выбранне Старшынёй Савета Асамблеі Руслана Хасбулатава дэструктыўным элементам гэтай работы.

— Сёння Старшыня Асамблеі — чалавек, які бярэ адказнасць у асноўным за арганізацыйны бок спраў і выбіраецца тэрмінам на адзін год. Р. Хасбулатаў у гэтым плане вельмі падрыхтаваны чалавек. Усіх адпужвае недзе сама пасада Старшыні Савета Асамблеі. Але каб старшыню не выбралі на гэтым пасяджэнні, адцягвалі б і далей. Пра сілавы ж націск Расіі гаварыць не прыходзіцца. Усё залежыць ад пазіцыі кожнай рэспублікі. Пра Беларусь можна сказаць у сувязі з выбраннем Хасбулатава на гэту пасаду: нашы інтарэсы засталіся пры нас у поўным аб'ёме.

— І гэта пры тым, што цяпер пасяджэнні Асамблеі будуць праводзіцца ў Санкт-Пецярбургу?

— Мінск у першую чаргу з'яўляецца сталіцай Беларусі, а не СНД. У ім знаходзяцца каардынацыйныя органы кіраўнікоў урадаў і дзяржаў Садружнасці. І больш нічога.

Цэнтр Еўрапейскага супольніцтва — у Бруселі, Савета Еўропы — у Страсбургу, іншыя органы еўрапейскіх арганізацый — у Парыжы. Не трэба ствараць новага ідала, другую Маскву — цэнтр новай імперыі.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Прэс-канферэнцыя ў Беларускім экзархаце

16 верасня ў Беларускім экзархаце адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная 1000-годдзю Полацкай епархіі і Праваслаўнай царквы на Беларусі. Сакратар юбілейнай камісіі Беларускай праваслаўнай царквы, рэферэнт Мінскага епархіяльнага ўпраўлення Генадзь Мікалаевіч Шэйкін азнаёміў прысутных з ходам падрыхтоўкі да ўрачыстасцей, якія павінны пачацца 24 верасня ў Мінску. Ён паведаміў таксама, што чакаецца ўдзел ва ўрачыстасцях шматлікіх замежных гасцей, настаяцеляў праваслаўных усходніх цэркваў: Акціяхійскай, Іерусалімскай, Балгарскай, Амерыканскай.

На прэс-канферэнцыі прысутнічалі таксама вядомыя вучоныя-гісторыкі, міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь А. І. Бутэвіч, прадстаўнікі іншых дзяржаўных структур.

1000-гадовы юбілей Полацкай епархіі, які ўрачыста адзначаецца сёлета, выклікаў вялікую цікавасць сусветнай грамадскасці. Падзея далёкай мінуўшчыны — заснаванне першай на нашай зямлі епіскапскай кафедры — супала па часе з фарміраваннем асноў старажытнабеларускай дзяржаўнасці і культуры.

Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі Філарэт адказаў на шматлікія пытанні прысутных.

Т. АНТОНАВА.

ЗЛАЧЫНСТВА Ў ЖОДЗІНА

Як паведамілі з Мінскага епархіяльнага ўпраўлення, учора ноччу быў учынены разбойны налёт на кватэру святара царквы Святога Архангела Міхаіла ў горадзе Жодзіна айца Алексія Шынкевіча, які прымаў удзел у вышэйназванай прэс-канферэнцыі, і які цяпер знаходзіцца ў рэанімацыі. Пастараемся ў бліжэйшых нумарах паведаміць вам пра акалічнасці гэтага злачынства.

Т. НІКІЦІНА.

НА ЗДЫМКАХ: у час прэс-канферэнцыі; ахвяра налёту айцец Алексій Шынкевіч.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

«Мы—нацыяналісты...»

Нацыянальна - дэмакратычная партыя, — і без таго нешматлікая, — раскалолася. Ад яе аддзялілася «радыкальнае крыло» — група членаў НДПБ, незадаволеных недастаткова рашучымі, на іх думку, дзеяннямі кіраўніцтва партыі. «Радыкалы» маюць намер стаць «авангардам БНФ, яго крайняй правай сілай».

«Мы не вагаемся паміж правымі і левымі. НДПБ — самая правая партыя», — заяўляе лідэр нацыяналістаў, сустаршыня НДПБ Анатоль Астапенка.

У Алма-Аце добрае надвор'е...

З Алма-Аты вярнулася ўрадавая дэлегацыя, якая знаходзілася там на чале са Старшынёй Савета Міністраў Беларусі В. КЕБІЧАМ.

Як паведамлялася ўжо, у сталіцы Казахстана падпісаны шэраг двухбаковых пагадненняў у галіне гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва, сярод іх найбольш важныя — аб пастаўках у Беларусь збожжа, а таксама аб устанаўленні паміж Беларуссю і Казахстанам дыпламатычных адносін.

Змяшчаем справаздачу аб гэтым візіце.

У Алма-Аце па-летняму надзвычай сонечна і цёпла. І зелена. Тут, у адрозненне ад Беларусі, ішлі добрыя дажджы, якія ў спалучэнні з паўднёвым сонцам зрабілі сваю справу. У Алма-Аце беларускую дэлегацыю сустракалі з падносамі вялізных чырвоных яблыкаў, якім, здавалася, месца толькі на выстаўцы дасягненняў. Аказалася ж — самыя звычайныя яблыкі, пад цяжарам якіх (на заметку нашым камерсантам) гнуцца мясцовыя сады.

У Алма-Аце на надвор'е — асаблівыя спадзяванні: на неабсяжных палях рэспублікі вырашчаны добры ўраджай. Хлеба, па прагнозах, павінна быць сабрана па дзве тоны на кожнага жыхара. Калі мець на ўвазе, што па сусветных мерках для ўпэўненай сустрэчы зімы дастаткова адной тоны, яго ў рэспубліцы чакаецца больш чым трэба. (Дарэчы, красамоўная лічба: збожжа ўбіраюць за дзень каля мільёна тон). Але, вядома, хлеб ніколі не бывае лішнім. Проста ён становіцца для рэспублікі стратэгічным таварам. Цяпер жа, пасля адпаведных дамоўленасцей, з'явіўся і наш інтарэс у паспяховай уборцы цаліннага хлеба.

Афіцыяльныя асобы беларускай дэлегацыі называюць падпісаныя пагадненні, у тым ліку — хлебнае, паспяховымі. За казахскім хлебам выстраіліся многія партнёры па былому Саюзу, а ў першую чаргу Расія і Узбекістан (аказваецца, вось якая «цесная» наша неабсяжная эканамічная прастора). Пры гэтым першая з іх, па неафіцыяльных звестках, гатова плаціць больш чым па 20 тысяч рублёў за тону. Дзе, з кім знайсці сваю выгаду Казахстану? Пры гэтым варта ўлічваць, што ў руках у Расіі нафтавы кранік — гэты надзвычай важкі аргумент у спрэчках, які можа стаць і апошнім... Дрэнна быць без хлеба, але і з хлебам, аказваецца, таксама нялёгка... У гэтай «бітве» за яго, здаецца, своечасовы, папераджальны ход зрабілі наша рэспубліка, беларускі ўрад, калі ўжо адразу, без доўгіх ваганняў, высадзілі на палях Казахстана значны «матарызаваны дэсант» — аказалі дапамогу ва ўборцы тэхнікай і людзьмі (між іншым, паводле сведчання казахстанскага боку, заахвочаныя неблагімі заробткамі — да 30 тысяч рублёў,

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Хатняя энцыклапедыя

ВАША ЗДАРОЎЕ

З лёгкай парай!

Уявіце сабе, што, сустрэўшыся з вамі на вуліцы, знаёмы замест звычайнага «Як здароўе?» спытаў: «Як пацееце?» Наўрад ці вам захацелася б працягваць размову. А ў Старажытным Рыме такое пытанне нікога б не збянтэжыла.

Старажытныя рымляне ўмелі даглядаць сваё цела і надавалі лазні і масажу вялікае значэнне.

З таго часу інтарэс да лазні то ўзмацняўся, то затухаў. Народы пераймалі гэтую традыцыю адзін у аднаго, не даючы ёй знікнуць.

Што ж адбываецца з нашым арганізмам пад уздзеяннем галоўнага раздражняльніка — гарачай пары?

Уваходзячы ў парыльню, мы атрымліваем тэмпературны ўдар, на які арганізм рэагуе пераразмеркаваннем крыві: пашыраюцца капіляры — кроў накіроўваецца з цэнтра да скуры і да мышцаў. Аднак гарачыня ў парыльні не спадае, арганізм атрымлівае ўсё новыя порцыі цяпла. Тэмпература цела павышаецца, арганізму даводзіцца ратавацца ад перагравання ў асноўным за кошт потавыдзялення: выпараючыся з паверхні цела, пот забірае з сабой лішкі цяпла.

Арганізм спраўляецца з перагрэваннем у парыльні прыкладна гэтак жа, як з нагрузкамі пры выкананні фізічнай работы ці гімнастычных практыкаванняў. Лазневы жар, не патрабуючы ад чалавека ніякіх мышачных затрат, прымушае ўзмоцнена працаваць усе важнейшыя сістэмы арганізма.

Значыцца, для арганізма

знаходжанне ў парыльні — работа, тая самая актыўная дзейнасць, якой нам усім так не хапае пры маларухомым спосабе жыцця.

Медыкі таксама даўно прызналі, што лазневы жар, вада і асабліва пасцёбванне венікам спрыяюць вяртанню максімальнай працаздольнасці стомленым мышцам. Павышаецца іх эластычнасць, гібкасць.

Лазня дае і неацэнны касметычны эфект. Скура ў парыльні чырванее, наліваючыся крывёй, перадае імпульсы ў нервовы цэнтр, рэгулюе тэмпературу цела, выдзяляючы праз поры пот, праводзіць у арганізм карысныя рэчывы, выводзіць шкодныя. А папрацаваўшы на карысць нашага арганізма, сама набывае эластычнасць, пругкасць, здаровы колер. Пад уздзеяннем жару ў парыльні яна вызваляецца ад старых клетак, становіцца гладкай. Лазневая працэдура асабліва карысная пры доглядзе скуры пасля рэзкага зніжэння вагі. Пад уплывам гарачага паветра, пасцёбвання венікам поры пашыраюцца, потым пад уздзеяннем халоднай вады рэзка звужаюцца — адбываецца эфектыўная гімнастыка скуры і сасудаў.

СМАЧНА ЕСЦІ!

Белая яда

З БУРАЦКАЙ КУХНІ

Дамашні сыр. Свежае малако наліваюць у драўляную або эмаліраваную пасудзіну і ставяць у халоднае месца. Праз двое-трое сутак малако скісае, а на паверхні адстойваецца густая смятана. Яе здымаюць і з сыраквашы гатуюць дамашні сыр.

Робяць яго так. Сыраквашу гатуюць на маленькім агні 5 хвілін, затым тварожную масу працэджваюць, раскладваюць ляпёшкамі, прасуюць з дапамогай драўляных дошчачак і выстаўляюць для сушкі. З 10 літраў малака атрымліваецца каля 2 кілаграмаў смятаны і 3—4 кілаграмаў натуральнага сыру. Свежую смятану можна злёгку пракіпяціць і ў гарачым выглядзе падаць на стол да розных мучных вырабаў.

Айрхан. З малака ў добрыя старыя часы выраблялі цудоўны далікатэс. Выраб яго даволі просты. Малако згатаваць, пажадана ў гарачатрывалай пасудзіне, ахаладзіць да 25—30 градусаў, заквасіць кіслым малаком і паставіць у цёплае месца. Утвораны шчыльны згустак перанесці на рэшата ці марлю, складзеную ў некалькі радоў. Сыроватцы даць сцячы. Затым загарнуць яго ў марлю і пакласці пад прэс на 5-6 гадзін, пасля чаго атрыманы тварог высушыць у цёплым, амаль гарачым месцы: у халодны час на печы, а летам на

сонцы, расклаўшы тонкім слоем на бяросце.

Урмэ. Свежае малако гатуецца (на першым часе пастаянна зліваецца лыжкай над пасудзінай да з'яўлення пенных пузыркоў) у чыгунным катле на трыножку летам ці на пліце на слабым агні на працягу 20—30 хвілін, пакуль не з'явіцца пенка. Затым малако ставяць у халоднае месца на 12 гадзін. На паверхні малака праз некаторы час утворыцца слой пенкі таўшчынёй 1,5—2 см. Пенку асцярожна здымаюць бярозавымі лапатачкамі і ў цёплы час года сушаць, зімой замарожваюць.

Саламат. Адным з самых смачных далікатэсаў з'яўляецца саламат. Гэта пажыўная і высокакаларыйная страва. Гатуюць яе ў чыгуннай або гарачатрывалай пасудзіне. Смятану гатуюць на слабым агні, памешваючы драўлянай лыжкай. Затым пачынаюць павольна падсыпаць муку, паступова павялічваючы інтэнсіўнасць памешвання, каб не атрымалася камякоў. Няспыннае памешванне прыводзіць да выдзялення масла. Чым больш яго выступіць, тым лепш. Для гэтага падліваюць крыху малака ці вады. Страва лічыцца гатовай, калі на дне і па баках пасудзіны з'явіцца румяная скарынка, а кашападобная маса, уся насычаная маслам, перастане прыліпаць да лыжкі. На 6—8 чалавек 1 кг смятаны, 1 шклянка мукі, соль па смаку.

ШЧЫ З «СУХАРОЎ»

Калі няма падвала або склепа, гародніну на зіму можна сушыць. Сушаць капусту, цыбулю, буракі, моркву. Робяць шчы сухія: капусту, моркву, цыбулю, буракі—усё змешваюць. Можна карыстацца 2 гады. Палёгка гаспадыням: паклала жменьку сухой гародніны, дадала масла ці мяса і страва гатова. Нарыхтоўваюць прыправу—майскую крапіву, бацвінне морквы, буракоў, цыбулю, зеляніну сельдэрэю, дабаўляюць сушаныя карані морквы і сельдэрэю, цыбулю.

Суп бульбяны—гэта сухая бульба, цыбуля, морква, прыправа. Бульбу трэба нарэзаць саломкай, абварыць, але не гатаваць, адкінуць на друшляк і сушыць. Капусту, як звычайна, нарэзаць і таксама сушыць. Я думаю, многія могуць гэта зрабіць, захаваць на зіму розную гародніну.

ШЫЙЦЕ САМІ

Для ўсёй сям'і

Звычайна рукавіцы вяжуць: нехта на пяці спіцах, нехта на дзвюх ці кручком. Але можна рукавіцы і пашыць, і будуць яны не горшыя за вязаныя, а ў нечым нават лепшыя за іх. Напрыклад, з тканіны тыпу «балонне» — не прамакаюць, а ў футравых — рука як у печцы. Ды і варыянтаў упрыгажэння ў іх больш: прашыўка, аздабленне тасьмой, вышыўка, апліканцыя, акантоўка — словам, усё, што ўжываюць у аздабленні пашытых рэчаў.

Прапануем вам выкрайку рукавіц, якія можна пашыць для кожнага члена сям'і. **Размеры вялікай рукавіцы: А-9 см; Б-28 см; В-9 см; Г-14 см; Д-12 см; Е-3,5 см; Ж-5 см; З-8 см. Сярэднія размеры: А-7,5 см; Б-22,5 см; Б-7 см; Г-12,5 см; Д-10 см; Е-4 см; Ж-4,5 см; З-6 см. Рукавіцы для сына і дачкі: А-6 см; Б-17 см; В-4,5 см; Г-8 см; Д-7 см; Е-2,5 см; Ж-3 см; З-4 см.**

Размеры дадзены без прыпуску на швы. Перш чым пачаць раскройваць тканіну, прыкладзіце руку да чарцяжа. Ці дастатковыя для вас даўжыня, шырыня? Калі не, дарысуйце па контуру рукі, а потым зрабіце прыпуск 1,5—2 см на свабоду і 0,5—1 см — на швы. Прыпуск на швы трэба рабіць і тым, каму выкрайка падыходзіць.

Шво можна схаваць унутр, а можна і пакінуць звонку, схаваўшы край пад акантоўку дэкаратыўнай тасьмой ці абвязаўшы край кручком (адзін рад — слупком без накіду, у другі — «рачыным крокам» ці паўслупком). Канешне, пры выбары шва трэба ўлічваць фактуру тканіны, яе мяккасць і эластычнасць.

У рукавіцах на цёплай падкладцы падкладку можна сшываць адначасова с асноўнай тканінай, а можна і паасобку. У другім выпадку і асноўную тканіну, і падкладку прастрочваюць з левага боку, але верхнюю частку выварочваюць лепшым бокам, а ўцяпляльнік ўстаўляюць унутр не вывахрочваючы.

Ля запясця рукавіцы з тканіны прызборваюць, каб рука свабодна праходзіла, а потым да іх прышываюць вязаную манжэту. Яе можна звязаць спецыяльна для гэтых рукавіц, а можна выкарыстаць і ад старых, зношаных. Дарэчы, для гэтага прыдасца і рызінка ад старых шкарпэтак. Вязаную манжэту можна замяніць адстрочкай у два рады па акружнасці запясця. У гэтую адстрочку трэба будзе толькі прасунуць рызінку — і рукавіца гатова.

Умоўныя абазначэнні: А— шырыня манжэты; Б —даўжыня рукавіцы; В — вышыня манжэты; Г — шырыня рукавіцы ў самай шырокай частцы рукі; Д — шырыня рукавіцы пасля пальцаў (ад указальнага да мезенца); Е — адлегласць ад манжэты да асновы вялікага пальца; Ж — шырыня вялікага пальца; З — даўжыня вялікага пальца.

БЕЛАРУШЧЫНА

Год назад, 19 верасня 1991 года адбылася падзея — аднолькава і нечаканая, і доўгачаканая. Вярхоўны Савет рэспублікі зацвердзіў нашы дзяржаўныя сімвалы — бела-чырвона-белы сцяг і герб «Пагоня». Сёння яны паўсюль прывычныя воку, з імі нас пазнае і адкрывае свет.

Праўда, як паказаў час, зусім рэдка хто з нас можа дасведчана і з гонарам давесці хоць бы свайму замежнаму сябру, хоць госцю дэталёвы сэнс нацыянальных святыняў. Ад бурапенных палітызаваных дыскусій вакол іх у памяці засталася сапраўды толькі «пена».

Таму сёння, скарыстоўваючы сімвалічную нагоду маленькага юбілею, мы паспрабуем сістэматызаваць асноўныя звесткі і даць чытачам своеасаблівы «кандыдацкі мінімум» па гербу. У гэтым нам дапаможа адзін з распрацоўшчыкаў эталона сучаснай «Пагоні» — член саюзаў мастакоў і журналістаў, сябра Сойму БНФ Уладзімір КРУКОЎСКІ. Уладзімір Якаўлевіч, дарэчы, як мастацкі рэдактар робіць цікавы для сяброў беларушчыны часопіс «Спадчына». Усе ілюстрацыі прадастаўлены нашым субяседнікам.

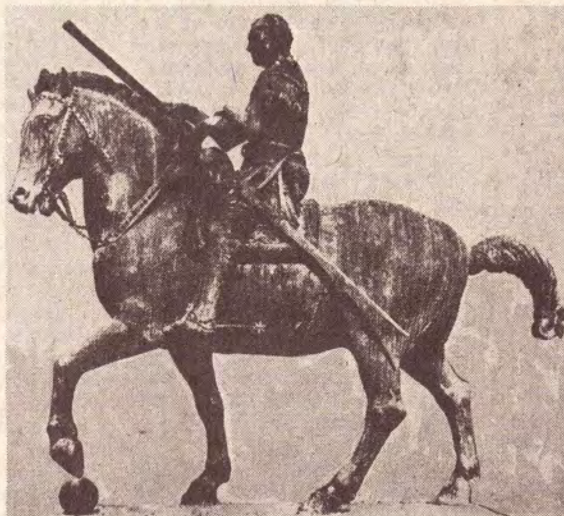
ТАКІМ ЧЫНАМ: ГЕРБ «ПАГОНЯ» У ДЭТАЛЯХ, КОЛЕРАХ, АСАЦЫЯЦЫЯХ І ПАРАЎНАННЯХ.

„Муж збройны на белым кані, у чырвоным полі...“

СІМВАЛЫ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

ВЫЯВА ПЕРШАЯ:
КОНЬ

Часам пытаюцца: чаму ён такі цяжкі, маларухомы? Чаму яго пастава здаецца больш вялай, чым імклівай?

Давайце звернемся да еўрапейскай геральдыкі. Мядзведзь, леў, арол і іншыя звяры жывёлы, птушкі з'яўляюцца тут традыцыйнымі выявамі. І заўсёды яны адлюстраваны ў простых позах: ніякай летуценнасці, парываў... Яны сваёй спакойнай статычнасцю ўвасабляюць грунтоўнасць, непахіснасць дзяржавы.

Потым паспрабуйце ўявіць рэальнага баявога каня часоў Вялікага княства. Ён жа быў сапраўды цяжкавозам: цягнуў узброенага, са шчытом, вершніка, а нярэдка і сам быў закаваны ў даспехі: меў ахоўныя металічныя наморднік, нагруднік. Столькі жалеза — будзь здароў! Ён не мог быць легканогім кавалерысцкім скакуном з чапаеўскай конніцы. Гэта ўжо зусім іншая эпоха ў гісторыі бою, эпоха не дзіды, але пальнай зброі...

Таму з дзесяткаў і соцень варыянтаў гэтай асноўнай фігуры аўтары эталона выбралі той, дзе найбольш удала ўвасоблены антычная прапарцыянальнасць, гатычная стрыманасць і лаканічнасць.

ВЫЯВА ДРУГАЯ:
ВЕРШНІК. ЯГО АМУНІЦЫЯ

Хоць сучасны герб і ствараўся на падставе гістарычных графічных варыянтаў, у пэўным сэнсе гэта ўсё ж новатвор. Яго рабілі мастакі канца XX стагоддзя, са сваім мысленнем, са сваёй школай. Але прыведзеныя тут ілюстрацыі пацвярджаюць: усе гістарычныя атрыбуты ўзяты не з фантазіі. Вось шалом з археалагічных раскопак — дакладна такая ж форма і ў нашага воя.

У прэсе была іранічная нататка пра быццам бы занадта доўгую шпору на яго ботах. І сапраўды, па прапорцыях яна атрымліваецца большай за ступню. Аднак фрагмент такой шпоры (без «зорачкі» ці «калючак»), знойдзены археолагамі на тэрыторыі Беларусі, па даўжыні не больш не менш як 40 сантыметраў!

Паглядзіце на шпоры сярэдневечнага конніка: такія ж доўгія, эфектныя. І пры тым улічыце, што мастак — яго сучаснік.

ДЭТАЛЬ ТРЭЦЯЯ:
КРЫЖ НА ШЧЫЦЕ

Такі шасціканцовы крыж з рознаплечнымі перакладзінамі называюць часам крыжам Ягайлы ці латарынгскім. Менавіта ў такой форме ён адлюстраваны на вядомых, найлепш захаваных выявах «Пагоні» XV—XVI стагоддзяў, і ў прыватнасці на грабоўцу Ягайлы ў Кракаве.

Не менш істотна тое, што такі крыж мае даўнія іканаграфічныя традыцыі на Беларусі. Прыгадаем тры помнікі: Рагвалодаў камень з-пад Воршы і каменны абразок з Магілёўшчыны з такім жа адлюстраваннем, а таксама славуты крыж Лазара Богшы. Апошні выклікае магутныя асацыяцыі з вобразам Ефрасінні Полацкай, святой заступніцы Беларусі.

Невыпадкова, што крыж як цэнтральны сімвал выкананы на гербе «золатам». Але пра гэта больш падрабязна ў нататцы.

ПРА КОЛЕРЫ

Па «Звяздзе», па «Народнай газеце» чытачы прызвычаіліся да «Пагоні» ў графічным, чорна-белым варыянце. Але, на маю думку, шырэй трэба выкарыстоўваць традыцыйны каляровы варыянт, які дае ўяўленне пра сапраўдную гістарычную «Пагоню»: «Муж збройны на кані белым, у полі чырвоным...» У такім варыянце герб будзе адлюстраваны на новым пашпарце грамадзян Рэспублікі Беларусь. Яшчэ адна дэталь. У колеры бачна, што крыж на шчыце не белы, а жоўты, за чым стаіць немалаважны геральдычны сэнс.

Белы і жоўты колеры сімвалізуюць у геральдыцы металы — срэбра і золата. Усе астатнія колеры — сіні, зялёны, чырвоны, чорны — гэта эмалі. Правілы геральдыкі прадпісваюць не размяшчаць метал на метале. Гэта дапускаецца толькі ў выключных выпадках, калі трэба падкрэсліць асаблівую значнасць, унікальнасць сімвала, што мы і зрабілі з крыжам на шчыце.

А вось спалучэнне колераў герба і сцяга з пункту погляду геральдыкі ў нас проста ідэальнае. І там і тут — чырвоны і белы. Мушу заўважыць, што чырвоны колер, пад якім у народзе могуць разумець дзесяткі адценняў: і алы, і бурачковы, і малінавы і г. д.— у эталоне падаецца як пурпурна-чырвоны. Гэта найбольш урачыстае і высакароднае адценне чырвонага. Менавіта пурпурная тога была калісьці адзнакай рымскай арыстакратыі — і акрамя яе ніхто не меў права выкарыстоўваць такі колер у сваім адзенні.

Пры сённяшнім дэфіцыце тканіны і неразваротлівасці адпаведных службаў мы яшчэ нярэдка бачым дзяржаўныя сцягі, пашытыя з падручнага матэрыялу. Але піянерскія гальштукі для гэтага не падыходзяць! І ўвогуле: палотнішча сцяга павінна быць не сшыўное, а суцэльнатканае. На жаль, на нашых фабрыках такая тканіна масава пакуль не выпускаецца.

ПРА ЭТАЛОНЫ ГЕРБА

Мы ўжо згадалі пра выкарыстанне дзяржаўнага герба ў графічным і каляровым варыянтах. Кожны з іх мае зацверджаны Вярхоўным Саветам эталон (адзіны абавязковы ўзор). Яны і захоўваюцца там жа, у Вярхоўным Савеце разам з т. зв. аб'ёмным эталонам (рэльеф «Пагоні» выляпіў Леў Талбузін). Гэтыя тры эталоны ахопліваюць усе выпадкі выкарыстання герба: ад гербавай пячаткі да шыльды на дзвярах дзяржаўнай установы.

Але што мы часам бачым. Ля ўваходу ў адну з ашчадных кас на праспекце Францішка Скарыны — новая шыльда з выявай дзіўнага герба: больш падобнага да літоўскага, чым да беларускага. Мастак тут дазволіў сабе недапушчальную вольнасць, палітычную памылку. І тое, што яе не заўважае ніхто з наведвальнікаў, — таксама паказальна.

Таму спецыяльна раскажам пра тое,

ЧЫМ АДРОЗНІВАЕЦЦА БЕЛАРУСКІ ГЕРБ АД ЛІТОЎСКАГА

У час іх распрацоўкі было шмат апасенняў, што суседнія дзяржавы будуць мець аднолькавыя ці падобныя гербы. А як жа яны могуць быць непадобныя, калі нашы дзяржавы з адной калыскі? Такое ўжо нярэдка здаралася — калі ваяводствы, княствы мелі ў сваім гербе аднолькавы графічны малюнак, але розніліся колерам расфарбоўкі. А змена колеру ці хоць бы адной дэталі, па законах геральдыкі, стварае новы герб.

У нашых жа гербаў такіх адметных адрозненняў больш чым дастаткова. Вось асноўныя.

1. Літоўцы назвалі свой герб «Віціс», а не «Пагоня».

2. Сам герб размешчаны на шчыце т. зв. еўрапейскай, закругленай знізу формы. Наш — на т. зв. варажскім, завостраным знізу.

3. Крыж на шчыце конніка ў літоўцаў роўнаканцовы, у беларусаў, як падкрэслівалася, няроўнаканцовы.

4. Розная і форма мяча. У літоўцаў гэта т. зв. рымскі, з чоткай гранню пасярэдзіне меч. Канструкцыя нашага мяча адрозніваецца іншай формай ручкі, ляза.

5. З-пад сядла вершніка на «Пагоні» звісае трохканцовая гунька, ці папоня. На літоўскім гербе яе зусім няма.

6. Шолам літоўскага вершніка мае забрала.

7. На літоўскім гербе прысутнічае сіні (блакітны) колер шчыта, сядла, збруі.

ЦІ ВЫПАДКОВА «ПАГОНЯ» ВЯРНУЛАСЯ ДА НАС?

Я тут магу згадаць эпізод, калі мы ў 1980-м годзе «канспіратыўна» адзначалі тысячагоддзе Беларусі (пад 980-м годам, як вядома, у летапісе ўпершыню згаданы славутыя князі Рагвалод і Тур). Ідэя адзначыць юбілей узнікла ў мастакоўскім асяроддзі. Я тады зрабіў плакат «У бітвах за волю, у бітвах за долю», Валодзя Васюк — памятны медаль, а Яўген Кулік і Мікола Купала — па паштоўцы з «Пагоняю». Саматужным спосабам надрукавалі іх і разаслалі свядомай інтэлігенцыі з віншаваннямі (і з усімі мерамі перасцярогі)...

Так, яшчэ дзесяцігоддзе назад матыў «Пагоні» ў ілюстрацыі, яе значок на грудзях успрымаліся як выклік, як форма палітычнай дзёрзкасці. Але за гэтым стаяла не дзёрзкасць «фронды» — стаяла высокая гістарычная культура, патрыятызм. Гэта быў знак: жыве Беларусь, жыве ідэя беларускасці, якую выпакутавалі Янка Купала, Уладзімір Караткевіч, Ларыса Геніюш, Мікола Улашчык, Лявон Баразна, Мікола Ермаловіч, сотні і сотні нашых суграмадзян, суродзічаў. Хачу падкрэсліць: гістарычная справядлівасць у выпадку вяртання «Пагоні» сцвердзілася не сама па сабе і не выпадковым збегам акалічнасцей. «Пагоня» сапраўды знітавала лёсы пакаленняў. І не было такога — нават у самыя змрочныя часы — каб гэты горды сімвал знікаў у нябыт. Хоць жменька беларусаў ды зберагала яго. Для мяне асабіста гэта мацнейшае сведчанне: гісторыю народа цяжкаператварыць у попел.

Падрыхтавала Алена ЦІХАНОВІЧ.

ІЛЮСТРАЦЫІ:

1. Пячатка полацкага князя Глеба (Нарымунта). 1330 г.
2. Данатэла. Конная статуя Гатамелаты. Падуя, 1447—1453 г.г.
3. Шалом з археалагічных раскопак. Каля 1360—1370 гг.
4. Мячы XIII—XV стагоддзяў.
5. Крыж на Рагвалодавым камяні. 1171 г.
6. «Пагоня» з гравюры XVI стагоддзя.
7. Адна з класічных выяў «Пагоні» знаходзіцца ў Кракаве, на грабоўцу караля Ягайлы. XV ст.
8. «Віціс». Сучасны герб Літвы.

ЯКІМ БЫЎ БЕЛАРУСКІ ПАШПАРТ

Газета «Гоман» у кастрычніку 1918 года пісала: «Як нам паказваюць, яшчэ дагэтуль не ўсе беларусы ведаюць, што ёсць беларускі пашпарт». Сапраўды, і цяпер мала каму вядома, што беларускі агульнаграмадзянскі пашпарт ужо існаваў і быў ён выпушчаны ўрадам БНР у 1918 годзе ў Славянскай друкарні Язэпа Галеўскага ў Берліне. Гэта быў дакумент з вокладкай ружовага колеру, памерам 105×70 мм, аб'ёмам 12 старонак. На вокладцы была змешчана выява «Пагоні» і надпіс «Ад імені Беларускай Народнай Рэспублікі», зроблены на беларускай, французскай і нямецкай мовах. Трэба адзначыць, што назвы ўсіх рэквізітаў падаваліся на гэтых трох мовах. На першай старонцы пашпарта было месца для фатаграфіі і надпіс: «Пашпарт для: ..., дзе адзначалася прозвішча і імя ўладальніка пашпарта. Другая і трэцяя старонкі былі прысвечаны апісанню асобы ўладальніка пашпарта. Так, на другой старонцы ўказвалася падданства, месца і дата нараджэння і месца, дзе ўладальнік пашпарта пастаянна жыве. На трэцяй старонцы змяшчаліся звесткі пра месца службы, узрост, колер валасоў і вачэй і асаблівыя прыкметы. На чацвёртай старонцы былі візы для выезду за мяжу. Пятая старонка пашпарта давала звесткі аб тым, калі і дзе быў выдадзены пашпарт. На шостай старонцы ў цэнтры змяшчалася выява «Пагоні». Першыя шэсць старонак мелі ружовы фон, апошнія шэсць былі чыстымі і маглі выкарыстоўвацца ўладальнікам пашпарта для адзнак пры паездках за мяжу.

Зразумела, што пашпарт БНР меў свае недахопы, але тое, што ён мог выкарыстоўвацца адначасова і ў якасці замежнага, было крокам наперад у параўнанні з існуючым да гэтага часу пашпартам грамадзяніна неіснуючага ўжо СССР.

Валянцін МАЗЕЦ,
аспірант Інстытута гісторыі АН Беларусі.

«БЕЛАРУСКАЯ ХАТА» Ў РЫЗЕ

Карціны-«падарожніцы» вядомага прафесійнага мастака Вячаслава Целеша, якія пабывалі ў ЗША, Канадзе, Швецыі і Даніі, вярнуліся на радзіму— у пасёлак Красносельскі Ваўкавыскага раёна.

Некалькі дзён тут працавала выстаўка твораў вядомага майстра жывапісу і графікі. На ёй былі прадстаўлены партрэты незаслужана забытых дзеячаў беларускай культуры і мастацтва, карціны «Першыя крокі ў свет», «Маці наша — Дзвіна-Даўгава», «Бэз», «Старадаўні мелавы кар'ер» і іншыя.

Паехаўшы ў 50-я гады яшчэ юнаком з пасёлка ў Рыгу, Вячаслаў Целеш пасля заканчэння Латвійскай акадэміі мастацтваў заснаваў у гэтым горадзе майстэрні, якія атрымалі сярод яго сяброў назву «Беларускай хаты». Яе гаспадар, акрамя карцін, піша кнігі, арганізаваў Таварыства беларускай культуры «Світанак» і аб'яднанне мастакоў — выхадцаў з Беларусі, падтрымлівае цесныя сувязі з творчай інтэлігенцыяй з розных гарадоў нашай рэспублікі. Не так даўно выйшла яго кніга «Мінск на старадаўніх паштоўках», рыхтуецца да выдання новая — «Гарады Беларусі на перакрыжаваннях эпох». Частку сваіх карцін Вячаслаў Целеш падарыў пасялковаму Дому культуры і Гродзенскаму гісторыка - археалагічнаму музею.

Канстанцін БАЛАТЭВІЧ.

Парады на ўсякі выпадак

Зношанае кольца ад запальнічкі — гатовая мініфрэза для апрацоўкі маленькіх дэталяў. Яе моцна (каб не пракручвалася) заціскаюць паміж галоўкай балта і гайкай, болт замацоўваюць у патроне электрадрылі — і інструмент гатовы да работы.

***

Скрыні для захоўвання вінтоў, іншых дробных дэталяў можна падвесіць да ножкі рабочага стала на завесах. Калі трэба нешта знайсці ў такой скрыні, яе паварочваюць на 90 градусаў.

***

Іголку ці вінцік, якія заваліліся ў шчыліну паміж дошкамі падлогі, дастаюць пры дапамозе адвёрткі і магніта. Магніт прыціскаюць да стальнога стрыжня інструмента, вастрыё адвёрткі ўстаўляюць у шчыліну і яно прыцягне прадметы, якія трэба дастаць.

***

Добрыя разцы для работ па дрэву можна зрабіць з канцылярскіх пёраў. Вострым канцом яго заганяюць у металічную трубку і замацоўваюць у ёй утулкай. Для зручнасці на трубку добра надзець драўляную ручку. Хвост пяра затачваюць.

***

Дзіцячы прыбор для электравыпальвання — зручны інструмент, з дапамогай якога можна выразаць фігурную дэталь з ліставой пластмасы. Аплаўленыя краі зачышчаюцца напільнікам.

***

Прасвідруйце невялікую дзірку ў канцы трэшчыны, якая ўтварылася ў пласцінцы плексігласу ці іншага падобнага матэрыялу. Гэта спыніць яе далейшае развіццё.

***

Трэба разрэзаць шкло па мудрагелістай лініі? Намалюйце яе на паперы, пакладзіце пад шкло — шкларэз хутка «знойдзе дарогу».

***

Закручваць шрубы ў тарэц фанеры ці клеенага слаістага дрэва— марная трата часу: яны ўсё роўна хутка вываляцца. Прасвідруйце дзіркі, забіце туды драўляныя затычкі. Цяпер закручаныя ў гэтым месцы шрубы будуць моцна трымацца ў гнёздах.

***

Калі ў драўляных дэталях трэба прасвідраваць мноства дзірак строга пад вуглом 90 градусаў, дапаможа нескладанае прыстасаванне. Гэта кубік з цвёрдай драўніны, у якім з вялікай дакладнасцю свідруюць эталонную дзірку. Цяпер можна хутка і якасна выканаць усю астатнюю работу.

***

Не сушыце гумавы абутак каля адкрытага полымя і не трымайце ў шафе, дзе ёсць нафталін: гума ад гэтага грубее, а светлая яшчэ і губляе колер.

***

Вось самы просты спосаб чысткі расчосак і шчотак для валасоў: пакладзіце іх у цёплую ваду, дадайце туды некалькі кропель нашатырнага спірту і добра памяшайце. Для ачышчэння расчоскі ад бруду можна выкарыстаць старую зубную шчотку.

СВАЕ КОЛЫ

Мыем машыну

Простая думка, вынесеная ў загаловак, не толькі для людзей. Чысты аўтамабіль даўжэй служыць—ісціна, правераная вопытнымі аўтааматарамі. Больш проста памыць кузаў пасля паездкі па гразкай дарозе, чым потым мучыцца з яго перафарбоўкай, тым больш што цяпер яна абыдзецца ў добрую капейку.

Здавалася б, што тут складанага — памыць машыну, але і ў гэтай справе ёсць свае хітрасці. Напрыклад, недапушчальна ачышчаць бруд з кузава абціраннем або саскрабаннем — можна пашкодзіць фарбу. З дапамогай механічнай мыйкі таксама ёсць небяспека пашкоджанняў. Таму лепш мыць аўтамабіль старым правераным спосабам: уручную з дапамогай губкі. Хоць гэта і шмат клопатаў, затое гарантуе корпус ад драпін.

Існуе думка, што машыну лепш мыць у яснае, сонечнае надвор'е. Гэта памылкова. Кроплі вады, адбіваючы сонечнае святло, прапальваюць фарбу. У ветранае надвор'е таксама лепш не брацца за мыццё: мыйны сродак не змываецца да канца і можа пашкодзіць фарбу.

Пры мыцці лепш не прымяняць моцныя шчолачныя растворы, мыйныя парашкі.

Ідэальны сродак — аўташампунь, але цяпер ён каштуе дорага, ды і купіць яго не так ужо і проста. Таму карыстайцеся звычайным мылам, пакуль яно не стала дэфіцытам. Мыльны раствор рыхтуюць з разліку 6—8 літраў на кузаў легкавога аўтамабіля.

А наогул вельмі часта мыць машыну не трэба. Калі яна проста запылілася, то лепш выцерці пыл мяккай шчоткай або анучкай. Здаравей будзе!

ХАТНІЯ НАРЫХТОЎКІ

Кампоты

Можна прыгатаваць кампоты з цэлых яблыкаў, з палавінак або нарэзаных кавалачкамі. Цалкам, натуральна, рыхтуюцца плады маленькага памеру. Нарэзаныя кавалачкамі яблыкі, каб яны не пацямнелі, спачатку апускаюць у злёгку падсоленую або крыху падкісленую ваду (на 1 л вады 3 г лімоннай кіслаты або палавіна сталовай лыжкі солі). Перад укладваннем у слоікі яблыкі прамываюць халоднай вадой.

Ачышчаныя ад скуркі і нарэзаныя кавалачкамі яблыкі заліваюць яблычным сокам. Пастэрызаваць, не даводзячы да кіпення (пры тэмпературы 85 градусаў), літровыя слоікі — 15 хвілін, 2-літровыя — 20 і 3-літровыя—30 хвілін. Цукар можна не дабаўляць.

Яблыкі зімовых сартоў, цэлыя або нарэзаныя, укладваюць у слоікі і заліваюць кіпячым сіропам (200—300 г цукру на 1 л вады), накрываюць накрыўкамі і вытрымліваюць 5 хвілін. Затым сіроп зліваюць, награваюць да кіпення і заліваюць ім слоікі так, каб сок пераліўся цераз край. Адразу ж закатваюць і ставяць перавернутымі.

У невялікіх яблыкаў трубачкай выразаюць асяродак з насеннем, укладваюць іх у слоікі. Заліваюць кіпенем, накрываюць накрыўкамі і трымаюць 10 хвілін. Затым сок зліваюць у каструлю, усыпаюць туды 2 шклянкі цукру (з разліку на 3-літровы слоік), кіпяцяць і гарачым сіропам заліваюць яблыкі даверху. Слоікі адразу ж закатваюць і пераварочваюць уверх дном. Пажадана іх добра накрыць, каб астывалі марудна.

Кампот атрымаецца вельмі прыгожым, калі дадаць да яблыкаў чарнаплоднай рабіны.

Варэнне

З антонаўкі. Яблыкі рэжуць кавалачкамі з скуркай, засыпаюць паслойна цукрам і вытрымліваюць 6—8 гадзін. Затым ставяць на агонь, дабавіўшы па шклянцы вады на 1 кг яблыкаў. Даводзяць да кіпення, гатуюць не больш 5 хвілін і потым яшчэ настойваюць 10—12 гадзін. Пасля гэтага варэнне даварваюць да гатоўнасці. Яно павінна атрымацца празрыстым, духмяным, з цэлымі кавалачкамі яблыкаў у сіропе.

З ранету ці кітайкі. Дробныя яблыкі бяруць цалкам, з хвосцікамі. Плады накалваюць, каб не лопнула скурка пры варцы. Бланшыруюць — у друшляку апускаюць на 2—3 хвіліны ў кіпень, пасля чаго адразу ж— у халодную ваду. Гатуюць сіроп: на 1,2 кг цукру 2 шклянкі вады. У кіпячы сіроп апускаюць астылыя яблыкі (1 кг), даводзяць да кіпення і адразу ж здымаюць з агню. Вараць у 2-3 прыёмы, з выстойваннем 10—12 гадзін.

Павідла

Спачатку трэба прыгатаваць яблычнае пюрэ. 1 кг яблыкаў ачышчаюць ад скуркі, рэжуць, заліваюць 200—300 г вады, ставяць на агонь і вараць, пастаянна памешваючы. Калі маса стане мяккай, яе здымаюць з агню, праціраюць праз сіта драўлянай лыжкай. Гатовае пюрэ ставяць на агонь і вараць 10 хвілін з моманту закіпання, пасля чаго дабаўляюць на 1 кг пюрэ 500—600 г цукру. Агонь павялічваюць і вараць масу да добрай гушчыні, пастаянна памешваючы, каб не прыгарэла. Гатовае павідла раскладваюць у гарачыя сухія слоікі, прыкрываюць марляй і пакідаюць да ўтварэння на паверхні коркі, пасля чаго закрываюць пластмасавымі накрыўкамі ці завязваюць шчыльнай паперай. Для працяглага захоўвання слоікі адразу ж пасля напаўнення закатаць металічнымі накрыўкамі.

Яблычныя цукеркі

На 2,5 кг яблыкаў — 1 кг цукру, 1 л вады. Яблыкі дробна нарэзаць і заліць вадой. Варыць, пакуль уся вадкасць не выпарыцца. Працерці праз сіта, дабавіць цукар, варыць 20—30 хвілін да атрымання густой масы. Вылажыць гэтую масу на ліст, папярэдне змазаны алеем. Разраўняць слоем 8—10 мм і добра разгладзіць зверху нажом. Пакінуць на два дні сушыцца. Чаркай або формай нарэзаць яблычную масу кольцамі і зноў 2—3 дні сушыць, затым перасыпаць кольцы цукровай пудрай, зноў сушыць. Зацвярдзелыя цукеркі скласці ў каробку, перасцілаючы пергаментнай паперай.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

За восем месяцаў гэтага года знешнегандлёвы абарот Расіі знізіўся на 27 працэнтаў у параўнанні з тым жа перыядам мінулага года. [illegible] Вядучымі гандлёвымі партнёрамі Расіі застаюцца краіны Заходняй Еўропы, сярод якіх лідзіруюць Германія і Італія.

Выконваючы абавязкі кіраўніка расійскага парламента Гайдар заявіў, што Расія мае намер павялічыць экспарт зброі. [illegible] урад прапануе некалькі павялічыць аб'ёмы экспарту ваеннай прадукцыі.

«БІ-БІ-СІ»

Не могуць пачаць працаваць законныя органы ўлады Абхазіі, якія пакінулі сталіцу Сухумі. [illegible] ў Абхазію прыбыла місія ААН.

У Прыднястроўі адменена асаблівае становішча. [illegible]

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

Турэцкая авіяцыя і артылерыя нанеслі ўдары па лагерах забароненай курдскай рабочай партыі [illegible]

ЗША [illegible] стануцца толькі на дапаможным аб'екце, які ўваходзіць у комплекс ваенна-марской базы.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

«Калі адчуем націск, напрыклад, з боку Расіі, скажам адразу — гэта не наш шлях»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— У Еўропе існуе еўрапарламент. Ці можна марыць аб Садружнасцьпарламенце?

[illegible]

— Асамблея прэтэндуе [illegible] парламентаў Таджыкістана і Абхазіі. Наколькі гэта аўтэнтна на ваш погляд?

— Асамблея не можа стаяць у баку ад працэсаў разбурэн-[illegible]

— [illegible] удзельнікаў наступнага пасяджэння Асамблеі.

— Тут я магу выказаць толь-[illegible]

Спецыяльны карэспандэнт «Звязды» Аляксандр КОКТЫШ.

Мінск — Бішкек.

У Алма-Аце добрае надвор'е...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— нашы дэсантнікі надзвычай добра працуюць там). Немалое значэнне, відаць, мае і своеасаблівы імідж нашай рэспублікі як у былым Саюзе, так і ў цяперашнім супольніцтве — як надзвычай надзейнага партнёра. У прыватнасці, падчас сустрэчы ў алма-ацінскім аэрапорце казахскі прэм'ер С. Цярэшчанка адзначыў, што, маўляў, калі дасягнуты пэўныя дамоўленасці з беларусамі, правяраць іх не трэба. Будзем спадзявацца, што гэткія ж адносіны да падпісаных пагадненняў і, вядома, у першую чаргу — да хлебнага, праявіць і Казахстан. Між іншым, мяркуецца, што ўжо да кастрычніка будзе адгружаны мільён тон збожжа сёлетняга ўраджаю. Увогуле ж, як зазначыў прэм'ер В. Кебіч, хлеба будзе пастаўлена пад поўную патрэбнасць нашай рэспублікі... Адным словам, як падкрэслівалася ўжо, будзем з хлебам, не сурочыць бы толькі цаліннага надвор'я.

Немалаважнае пытанне: цана хлебнага пагаднення для нас. Наконт гэтага ва ўрадавай дэлегацыі захоўвалася поўнае ўзгодненае маўчанне або адзначалася, што яшчэ не ўсё вырашана. І ўсё ж можна меркаваць, што хлеб абыдзецца нам не менш чым па 17—18 тысяч рублёў за тону, хоць у любым выпадку ён павінен аказацца для нас таннейшым, чым «закардонны». Вядома, 17—18 тысяч — таксама нямала. Аднак варта падкрэсліць галоўнае: калі заглядваць у перспектыву, дык нас абавязкова чакаюць сусветныя цэны на хлеб. Казахстанскі бок ужо цяпер імкнуўся перайсці на іх, і, можа, толькі важкасць і значнасць нашых узаемных эканамічных сувязей, нарэшце — асабістых кантактаў ды няпэўнасць адносна свайго месца на сусветным хлебным рынку вымушаюць яго ісці на пэўныя ўступкі. Карацей, пытанне для нас павінна стаяць наступным чынам: ці хутка наша рэспубліка будзе мець неабходную масу падобнага ж стратэгічнага, канкурэнтаздольнага тавару, які можна было б абменьваць без вялікіх клопатаў і з добрай выгадай для сябе на многія іншыя. Як той жа хлеб, як нафту, водпуск цэн на якую ў Расіі адгукнуўся неспакойнымі чаканнямі ў нас. Сёння гэта пытанне нашага эканамічнага станаўлення, нашага выжывання, нарэшце. Можна таксама зазначыць: так, мы сёння з хлебам і з той жа нафтай, але сёння абсалютна немагчыма гарантаваць новага цэнавага ўплыву іх на нашы ўнутраныя рознічныя цэны. І ўжо ў гэтым годзе.

Хлебнае пытанне, як падкрэслівалася ўжо, — найбольш важнае, але гэта ніколькі не прыніжае значэння іншых пагадненняў у галіне транспарту, наконт стварэння сумесных прадпрыемстваў, у банкаўскай справе... Дарэчы, вядома ўжо, колькі крыві папсавалі гаспадарнікам розных рэспублік неплацяжы або марудлівасць у іх ажыццяўленні. Як падкрэсліў В. Кебіч на прэс-канферэнцыі, пытанне ставіцца такім чынам, каб партнёры нашых дзвюх рэспублік атрымлівалі грошы адзін ад аднаго на працягу некалькіх сутак. Увогуле ж, дасягнутыя пагадненні маюць на мэце самае шырокае гандлёва-эканамічнае супрацоўніцтва паміж дзвюма рэспублікамі. Прычым, не толькі мы — Казахстан таксама разлічвае нямала знайсці ў нас, і ў першую чаргу ў галіне электронікі і машынабудавання...

Пасля афіцыяльных цырымоній В. Кебіч даў невялікае інтэрв'ю. У прыватнасці, ён выказаў аптымізм наконт заключаных пагадненняў, упэўненасць, што яны будуць працаваць. Прэм'ер сказаў, што, апрача іх, ёсць яшчэ шэраг дамоўленасцей з Казахстанам, якія будуць пацверджаны ў самы бліжэйшы час. Ён таксама зазначыў, што падчас гутаркі з прэм'ерам С. Цярэшчанкам былі званкі з іншых рэспублік з просьбамі аб пастаўках хлеба... Як С. Цярэшчанка, так і Н. Назарбаеў гаварылі: у першую чаргу — Беларусі. Збожжа, падкрэсліў В. Кебіч, сапраўды стала той валютай, якая вызначае лёс народаў.

У пытаннях да В. Кебіча закранапася таксама цяперашняя абавязковасць казахскіх партнёраў. Справа ў тым, што асобныя пастаўкі з іх боку выконваюцца не ў поўным аб'ёме. С. Цярэшчанка, паводле слоў В. Кебіча, запэўніў яго, што да канца года ўсе недапастаўкі будуць выкананы.

А яшчэ В. Кебічу было зададзена наступнае пытанне: ці не азначае падпісанне апошніх пагадненняў стварэння нейкага новага ядра: Расія — Беларусь — Казахстан?

Напэўна, ні для кога не сакрэт, адказаў прэм'ер, што Назарбаеў увесь час выступае за стварэнне падобнага саюза. Ён за цесныя эканамічныя адносіны паміж рэспублікамі, г. зн. інтэграцыю эканомік, узгадненне знешнеэканамічнай дзейнасці, некаторых знешнепалітычных актаў, пытанняў абароны. Гэта тыя пазіцыі, якія, па меркаванню казахскага прэзідэнта, трэба прыняць; неабходна мець нейкія гаспадарчыя органы, якія кіравалі б у рамках не толькі гэтых трох дзяржаў — ён не выключае ўдзелу і Узбекістана, і Кыргызстана...

Дарэчы, многае з гэтых прапаноў імпануе, здаецца, і кіраўніку беларускага ўрада.

І, нарэшце, гэткі невялічкі штрых: пры адлёце з Алма-Аты наш самалёт крыху затрымаўся, каб пачакаць і ўзяць на борт беларускую дэлегацыю, якая вярталася з Бішкека, дзе ўдзельнічала ў падрыхтоўцы чарговага пасяджэння СНД. Па ўсім відаць, прыйдзецца браць «на борт» канкрэтных двухбаковых дамоўленасцей і ўсю Садружнасць...

Іван БАРАНОЎСКІ.

КРЫМІНАЛЬНАЯ ХРОНІКА

У жніўні дзевяноста другога

Супрацоўнікі Упраўлення па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю працавалі гэтак жа напружана, як і героі рамана В. Багамолава «У жніўні сорак чацвёртага».

За гэты месяц імі:

— абясшкоджана злачынная група, якая вызначалася асаблівай жорсткасцю. Яе члены запатрабавалі ў віцябляніна пераафарміць яго асабістую аўтамашыну на аднаго са злачынцаў. Уладальніка аўтамабіля білі, падвешвалі за ногі, адсеклі фалангу пальца... Пры вобыску ў злачынцаў канфіскаваны газавыя пісталеты і 40 балончыкаў са слёзатачывым газам;

— арыштаваны восем злачынцаў, якія ўчынялі ўгоны і крадзяжы аўтамабіляў на тэрыторыі рэспублікі. За тры гады імі зроблены 17 такіх злачынстваў;

— ліквідавана ўстойлівая злачынная група з шасці жыхароў Віцебска, якія на працягу некалькіх гадоў учынялі крадзяжы з кватэр. Устаноўлена іх дачыненне да 14 кватэрных крадзяжоў. Пры вобыску ў злачынцаў канфіскавана рэчаў на суму больш за мільён рублёў;

— затрыманы чацвёра непрацуючых жыхароў Мінска. Злачынцы катаваннем вымагалі 100 тысяч рублёў у аднаго з грамадзян. Узбуджана крымінальная справа па факту вымагання пад пагрозай насілля 30 тысяч рублёў у жыхара горада Усурыйска. Вымагальнікі: настаўнік адной з сярэдніх школ горада Мінска і падлетак;

— выяўлена і выкрыта ўстойлівая злачынная група з жыхароў Оршы. Яны займаліся вырабам і збытам наразной агнястрэльнай зброі. У злачынцаў канфіскавана 13 рэвальвераў і звыш 7 тысяч баявых патронаў;

— у спецыяльна выробленых тайніках знойдзена больш за дзве тоны медыкаментаў, 10 тон падшыпнікаў, 5 тон каляровых металаў. Усё гэта дабро в'етнамскія грамадзяне, якія жывуць у Гомелі, спрабавалі ў 26 кантэйнерах адправіць за межы рэспублікі. Па гэтаму факту ўзбуджана 22 крымінальныя справы;

— выяўлена ўстойлівая злачынная група ў колькасці шасці чалавек, якія ўчынялі крадзяжы ў Брэсце і Брэсцкай вобласці. Яны абвінавачваюцца ў 17 злачынствах;

— затрыманы адзін з «аўтарытэтаў» крымінальнага свету рэспублікі, раней чатыры разы судзімы П. Навуменка.

За гэты ж час аказана дапамога тэрытарыяльным органам у раскрыцці шэрагу забойстваў, згвалтаванняў і іншых цяжкіх злачынстваў.

Канец мультымільянера

9 верасня аператыўнай групай Упраўлення па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю МУС Рэспублікі Беларусь затрыманы ў Мінску грамадзянін К., якога з 1991 года расшуквала Галоўнае ўпраўленне унутраных спраў г. Масквы за крадзеж больш чым 50 мільёнаў рублёў.

Злачынца забяспечыў сабе ўсебаковае прыкрыццё: пры вобыску ў яго на кватэры канфіскаваны падробленыя пасведчанні асобы падпалкоўніка дзяржбяспекі, падпалкоўніка асобага аддзела адной з воінскіх часцей, замежны пашпарт на чужое прозвішча, узрыўпакеты, патроны да аўтамата Калашнікава, пісталета Макарава, іншыя боепрыпасы.

**Вячаслаў ОСЬКІН,
старшы оперупаўнаважаны па асабліва важных справах Упраўлення па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю МУС РБ.**

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

21 верасня, ПАНЯДЗЕЛАК

Беларускае тэлебачанне

15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». Маст. фільм. 5-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Музыка і спевы. 4 клас.
16.55. Дзіцячы фільм. «Такія сімпатычныя ваўкі».
18.00. Дак. фільмы «Паэзія садоў», «Экспазіцыя».
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. «Званіца». Мастацка-публіцыстычная праграма.
20.10. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). «Сычуаньская вышыўка». Дак. фільм.
20.25. Фільм для дзяцей «Добры хлопчык». 3-я серыя «Падарунак Сяо-Цзя-Цзя».
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Спартыўны тэлекур'ер.
21.50. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). «Песня заходняга Кітая». 3-я серыя.
22.20. «Спадарожнік «Вялікі паход» узлятае сёння вечарам». Маст. фільм. 1-я серыя.
23.10. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «У сінім моры, у белай пене». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. Брэйн рынг.
9.50. Новае пакаленне выбірае.
10.40. «Мех яблыкаў». Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Тэлемікст.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Народныя мелодыі.
16.15. Расказ пра мальтыйскіх скаўтаў.
16.45. Адпачывай!
17.00. Навіны.
17.20. Футбольны агляд.
17.50. НЭП.
18.20. Маст. фільм «Што пасееш...»
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Па старонках перадачы «Тэатральныя сустрэчы».
21.10. Будка галоснасці.
21.20. Праект 30.
21.45. Аднак.
22.00. Крывы эфір.
22.15. Бамонд.
22.30. «Джэм-сейшн». У перапынку (23.00) — Навіны.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
11.05. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Вольны час. «Дай лапу, сябар!»
15.15. Мульці-пульці.
15.25. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
16.25. Там-там навіны.
16.40. Еўропа — Азія.
17.25. Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з НАТО. «Турэцкі мерыдыян».
17.55. Давайце разбяромся.
18.05. Наш сад.
18.35. Крымінальныя паведамленні.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. «Узброены і вельмі небяспечны». Маст. фільм.
20.55. Міністр абароны Расіі генерал арміі П. Грачоў у прэсцэнтры «Рэспубліка».
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.50. Сціплае абаянне апарату.
23.20. «Дзверы адчынены». Дак. фільм (Англія).

22 верасня, АЎТОРАК

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Драўляныя рамёствы». Кінанарыс.
9.00. Музыка і спевы. 4 клас.
9.20. «Прышэлец». Маст. фільм.
10.50. «Жыццё ў танцы». Тэлефільм.
11.55. «Сем маленькіх апавяданняў пра першае каханне». Маст. фільм.
15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». Маст. фільм. 6-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Беларуская мова. 1 клас. «Наш край завецца Беларуссю».
16.50. «Капрызка», «Каменныя музыкі». Мультфільмы.
17.20. Для школьнікаў. Ці любіце вы тэатр?
18.00. Студыя «Тэлесябрына». «Калі памятаем...»
18.25. Футбол. «Дынама» (Мінск) — «Беларусь» (Мінск). У перапынку (19.15) — Абласныя навіны (Віцебск).
20.20. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). Фільм для дзяцей «Добры хлопчык». 4-я серыя «Пакуты Сяо Цзя-Цзя».
20.45. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). «Малюнак цукрам у правінцыі Сычуань». Дак. фільм.
21.50. «Танец заходняга Кітая». Музычны фільм. 1-я серыя.
22.20. «Спадарожнік «Вялікі паход» узлятае сёння вечарам». Маст. фільм. 2-я серыя.
23.15. НІКа.
23.30. Футбол-92. «Ведрыч» (Рэчыца) — «Днепр» (Магілёў).

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Пеўнік і сонейка». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Футбольны агляд.
9.35. «Астра» прадстаўляе. «Заступніца шчырая».
10.30. Мультфільмы.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Амаль смешная гісторыя». Маст. фільм. 1-я серыя.
12.25. «Паўночны матылёк». Кароткаметражны фільм.
12.55. «Безыменны замак». Маст. фільм. 5-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Дзелавыя весткі.
14.45. «Падарунак меламану». Старэйшы рускі аркестр.
15.20. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.10. Наш музычны клуб.
17.00. Навіны.
17.25. Міждзяржаўны тэлеканал «Астанкіна» прадстаўляе.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. «Мініяцюра». Музычная праграма.
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. III Міжнародны конкурс папулярнай музыкі і песні «Голас Азіі». Перадача з Алма-Аты.
22.05. За крамлёўскай сцяной.
22.30. Аўтаралі «Парыж — Масква — Пекін».
23.00. Навіны.
23.25. Каханне з першага погляду. Дзень першы.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
11.15. «Жанчына дня». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Птушка духу.
15.55. Бадабокі. Для дашкольнікаў (Францыя).
16.15. Студыя «Рост». «Кенгуру».
16.45. Там-там навіны.
17.00. Майстэрня музыкі. Перадача 2-я. Фартэпіянная школа Сяргея Мальцава.
17.35. «Споведзь». Перадача аб жыцці і творчасці мастака Юрыя Рэпіна.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Магікане. Ігар Гарбачоў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара». Маст. фільм.
20.20. Экспацэнтр прадстаўляе...
20.25. «Як можна выжыць». Эксперымент у Ніжнім Ноўгарадзе.
20.55. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Расіі.
22.55. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.25. Арт-абстрэл.

23 верасня, СЕРАДА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «На варце прыроды». Кінанарыс.
9.00. Беларуская мова. 1 клас. «Наш край завецца Беларуссю».
9.15. «Званіца». Мастацка-публіцыстычная праграма (паўтор).
10.15. «Трэст, які лопнуў». Маст. фільм. 1-я і 2-я серыі.
12.30. «Два словы ў пісьме». Дак. фільм.
15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». 7-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Віталь Біянкі». Маст. фільм.
17.35. «Добры лес», «На рынгу». Мультфільмы.
18.00. «Вешчая птушка».
18.30. Рыначныя адносіны на Магілёўскім аўтазаводзе і «Магілёўсельмашы».
19.00. Абласныя навіны. (Гомель).
19.10. «Пяць зорак». Тэлегульня.
20.10. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). Фільм для дзяцей «Добры хлопчык». 5-я серыя, «Сяо Цзя-Цзя і панда».
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). «Слынныя закускі ў горадзе «Чэнду». Дак. фільм.
21.45. «Танец Заходняга Кітая». 2-я серыя.
22.15. «Спадарожнік «Вялікі паход» узлятае сёння вечарам». Маст. фільм. 3-я серыя.
23.15. Закрыццё Тыдня Сычуаньскага тэлебачання (Кітай).
23.45. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Апошні заяц». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.45. Наш музычны клуб.
10.35. Мультфільмы.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Амаль смешная гісторыя». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.30. «Прагулка ката Леапольда». Мультфільм.
12.40. «Безыменны замак». Маст. фільм. 6-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. Канцэрт удзельнікаў I Міжнароднага юнацкага конкурсу імя П. І. Чайкоўскага.
16.25. Дак. фільм «Маё імя Панама».
17.00. Навіны.
17.20. Міждзяржаўны тэлеканал «Астанкіна» прадстаўляе.
17.50. Дак. фільм «Ігар Ноткін. Філосаф галечы».
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.40. Кінапанарама.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Яны гатовы жыць інакш». Сустрэча У. Познера з моладдзю ў Канцэртнай студыі Астанкіна.
22.00. Як жывеш, эстрада?
23.00. Навіны.
23.25. Каханне з першага погляду. Дзень другі.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Казырная дама.
15.30. Гульня без пройгрышу.
16.00. Хрысціянская праграма. «Вялікія пытанні жыцця».
16.30. Там-там навіны.
16.45. Далёкі Усход.
17.30. М-трэст.
17.45. Давайце разбяромся.
17.55. Зала чакання. «Каму на Русі жыць добра?»
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. «Санта-Барбара».
20.10. Лясы.
20.40. Тэлебачанне ў законе.
21.10. Антракт.
21.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.50. Цішыня № 9.

ТЭЛЕВІЗАРЫ XXI СТАГОДДЗЯ

МІНСК. Яшчэ не паспелі ўстарэць тэлевізары чацвёртага і нават пятага пакаленняў, а навукова-даследчы інстытут лічбавага тэлебачання ВА «Гарызонт» ужо распрацоўвае апараты наступнага пакалення, якія пераўзыдуць існуючыя савецкія і некаторыя замежныя маркі па цэламу шэрагу важных параметраў. Новыя тэлевізары з прыцэлам на XXI стагоддзе можна ўбачыць ужо сёння ў гандлёва-тэхнічным цэнтры «Гарызонт».

РЫХТУЕМСЯ ДА ЗІМЫ

І холад не страшны

Вядома, што асноўная страта цяпла адбываецца праз вокны. Часцей за ўсё гаспадыні канапацяць шчыліны ватай, а потым заклейваць палоскай паперы. Спосаб гэты добры, але вясной давядзецца добра папрацаваць, адмываючы рамы ад прысохлай паперы.

◆ Прасцей уцяпляць вокны стужкамі паралону. Іх пракладваюць па ўсім перыметры рамы і шчыльна закрываюць вокны. Калі няма паралону, можна выкарыстаць пенапласт, што застаўся ад упаковак. Рэжуць пенапласт на палосы вострым нажом ці гарачым паяльнікам. Шырыня паласы павінна быць крыху большай за шырыню шчыліны, каб пенапласт уваходзіў шчыльна.

◆ Для ўцяплення вокнаў выкарыстоўваюць таксама і баваўняны белы шнур, замацоўваючы яго на раме ці клеем, ці дробнымі цвікамі. Пры закрытых вокнах шчыліны паміж створкамі і каробкай добра ўшчыльняюцца. Вясной шнур трэба выцягнуць, памыць і захаваць да наступнай зімы.

◆ Добры вынік дае замазка, прыгатаваная з мелу і мучнога клею (для гэтага можна выкарыстаць сапсаваную муку). Мел з клейстарам змешваюць у роўных прапорцыях і разводзяць вадой да гушчыні замазкі, а потым атрыманай пастай запаўняюць шчыліны ў рамах. Белая паста амаль непрыкметная. Вясной жа дастаткова расчыніць рамы, і замазка адваліцца без цяжкасці. Яе трэба сабраць і захаваць для паўторнага ўжывання.

◆ Ёсць спосаб заканапачвання шчылін яшчэ больш даступны. Трэба здрабніць газетную паперу, намачыць яе так, каб яна ператварылася ў кашку, і гэтай пастай запоўніць шчыліны.

Як вызначыць якасць будаўнічых матэрыялаў

ШЛАК ПАЛІЎНЫ, КАЦЕЛЬНЫ

(Пачатак у № 183).

Шлак лічыцца прыгодным для цеплаізаляцыйнай засыпкі і майстравання шлакаблочных сцен, калі ён праляжаў не менш года ў адвале (даўжэй — лепш, са шлаку будуць вымыты і выветраны шкодныя прымесі). Лепшым лічыцца паліўны шлак з кацельных.

Для запаўнення каркасна-засыпных сцен трэба прымяняць прасеяны шлак, без

прымесяў попелу, зямлі, камення і іншага смецця. Вільготнасць яго павінна быць не больш за 10 працэнтаў.

ГЛІНА

Якасць гліны залежыць ад яе тлустасці. Тлустасць правяраецца навобмацак расціраннем паміж пальцамі. У тлустай гліне пясок не адчуваецца.

Акрамя таго, тлустасць можна вызначыць такім метадам: гліна раскатваецца ў руцэ жгуцікам таўшчынёю 1,5—2 см і даўжынёю 15—20 см і выцягваецца за абодва канцы. Жгуцік з пустой гліны (суглінку) мала расцягваецца і дае няроўны разрыў; гліна сярэдняй пластычнасці выцягваецца плаўна і абрываецца, калі таўшчыня ў месцы разрыву дасягае 15 — 20 працэнтаў ад першапачатковага дыяметра; жгуцік з пластычнай гліны выцягваецца плаўна, паступова патанчаецца, утвараючы ў месцы разрыву вострыя канцы.

Ёсць яшчэ адзін спосаб: гліны розных сартоў скатваюцца ў шарыкі дыяметрам 4—5 см і высушваюцца ў аднолькавых умовах. Максімальная колькасць трэшчын на паверхні шарыка ўказвае на найбольш тлустую гліну.

Шырока распаўсюджаны спосаб вызначэння тлустасці гліны адмочваннем у вадзе, які заснаваны на рознай вазе часцінак (пясок цяжэйшы за гліну). У паўлітровы слоік кладуць 200 грамаў гліны, наліваюць ваду, каб яна пакрывала гліну на 4—5 см, старанна ўсё перамешваюць і даюць адстаяцца. Пясок асядае на дно, зверху — гліна. Прыкладная колькасць (працэнт) пяску ў гліне вызначаецца на вока.

ГІПС БУДАЎНІЧЫ [АЛЕБАСТР]

Свежавыраблены гіпс не павінен мець камякоў. Нават пры захоўванні ў сухіх умовах ён хутка ўтварае камякі і губляе сваю актыўнасць прыкладна на 10 працэнтаў штомесяц.

Па вонкаваму выгляду будаўнічы гіпс падобны на мел. Прасцейшы спосаб адрозніць гіпс ад мелу — расцерці яго паміж пальцамі. Мел здаецца мяккім, а гіпс — зярністым. Хуткае схопліванне (цвярдзенне) таксама можа служыць прыкметай прыналежнасці матэрыялу да гіпсу.

СТАЛЯРНЫ КЛЕЙ

Добры клей, спалены на агні запалкі, рассыпаецца на дробны попел. Гэта мяздровы клей. Клей больш нізкай якасці спякаецца ў цёмны шлак. Гэта так званы касцявы клей, прыгатаваны з касцей, капытоў і рагоў.

ЛЕСАМАТЭРЫЯЛЫ

Якасць драўніны можна вызначыць знешнім аглядам і прастукваннем. Трэшчыны і тарцовыя расколы сведчаць аб зніжэнні трываласці бервяна. Пры прастукванні абухом сякеры глухі гук з'яўляецца прыкметай унутранай гнілі ці паражэння шашалем.

Вільготнасць драўніны правяраецца навобмацак. Сухая навобмацак драўніна мае вільготнасць да 25 працэнтаў.

ЗРАБІ САМ

Рукзак на коле

Цяжкі рукзак турыст можа пераклaсці на самаробную аднаколавую цялежку. Кола ўзята ад дзіцячага самаката, вілка — ад самаката ці веласіпеда. Да вілкі прыварваецца дышаль са стальной трубы знешнім дыяметрам 30 мм з дзвюма папярочынамі са стальнога вугалка, адкідной падстаўкай і ручкай. Дышаль можа быць складным, тады цялежка змяшчаецца ў рукзаку. Грузавая платформа робіцца з фанеры таўшчынёй 5—6 мм і мацуецца да папярочын балтамі.

САМ САБЕ МЕТЭАРОЛАГ

Восеньскае надвор'е

(Заканчэнне. Пачатак у нумары за 11 верасня)

Сярод народных прыкмет вельмі многа такіх, якія ўлічваюць паводзіны птушак, жывёл, насякомых, рыб. Вось некаторыя з іх.

●

Пеўні. Калі яны не ў «свой» час кукарэкаюць, чакайце змены надвор'я.

Куры. Калі яны ліняюць рана восенню, зіма будзе цёплая.

Гусі. Калі яны актыўна лопаюць крыламі — да холаду, калі плешчуцца ў вадзе — да цяпла. Калі гусі пайшлі ў адлёт — хутка пахаладае і пойдзе снег. Калі яны ляцяць высока — снегу будзе шмат, нізка — мала.

Жоравы. Яны ляцяць нізка, хутка і моўчкі — хутка наступіць непагадзь. Ляцяць высока, не спяшаючыся і курлыкаюць — надвор'е будзе добрае.

Лебедзі. Позні адлёт у вырай — прыкмета цёплай восені.

Шпакі. Калі яны доўга не адлятаюць у вырай, восень будзе сухая.

Сітаўкі. Калі ў сухую восень з'яўляюцца чародкі сітавак, хутка наступіць непагодлівы, дажджлівы перыяд.

Вераб'і. Восенню яны пералятаюць чародкамі з месца на месца перад моцным ветрам.

Снегіры. Ён «пішчыць» увосень — хутка зіма будзе.

Сойкі. Іх ранні адлёт са звыклых месц на поўдзень — сведчанне хуткага пахаладання.

Мышы. Перад працяглай і вільготнай восенню яны робяць свае гнёзды ў верхняй частцы копнаў. Калі ж гнёзды яны робяць знізу — восень будзе сухая.

Краты і мышы. Перад суровай і снежнай зімой яны робяць вялікія запасы.

Ваверкі. Перад цёплай зімой яны будуюць гнёзды высока на дрэвах. Перад халоднай — ваверкі робяць вялікі запас арэхаў.

Павукі. Шмат павуціння ў «бабіна лета» — да яснай і халоднай зімы.

Пчолы. На халодную зіму пчолы залятаюць у лятох, пакідаючы ў ім ледзь прыкметную адтуліну, а да цёплай зімы ўвосень лятох застаецца адкрыты, шырокі.

Камары. З'яўленне іх позняй восенню — да мяккай зімы.

●

Спадзяёмся, сёй-той з нашых чытачоў дададзіць да гэтых прыкмет і свае асабістыя назіранні, падзеліцца імі з іншымі чытачамі на старонках «Хатняй энцыклапедыі».

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

24 верасня, ЧАЦВЕР

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Толькі ў мюзік-холе». Маст. фільм.
9.50. «Пяць зорак». Тэлегульня.
10.45. «Звычайнае жыццё доктара Бызова». Дак. фільм.
11.45. «Трэст, які лопнуў». Маст. фільм. 3-я серыя.
15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». 8-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Гісторыя Беларусі. 11 клас.
17.10. «Дзень нараджэння». Мультфільм.
17.25. «Кукурыгу». Фільм-канцэрт.
17.55. Існасць. Духоўна-рэлігійная праграма.
18.55. Зачытайце маё пісьмо...
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.40. Тры кіты. Мастацка-публіцыстычная праграма.
20.25. Тыдзень беларускага ўрада. Інтэрв'ю старшыні Брэсцкага абласнога Савета народных дэпутатаў В. І. Бурскага.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Студыя «Сэнс» у Карэліцкім раёне.
23.00. НІКа.
23.15. Адкрыццё Дзён Рэспублікі Балгарыі ў Беларусі.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Муравейка Ціпа». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.45. Кінапанарама.
10.50. «Хлопчык і воблака». Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Запомніце мяне такой». Маст. фільм. 1-я серыя.
12.25. «У Альдэбаран». Кароткаметражны фільм.
12.50. «Сватанне гусара». Маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. Адкрыты чэмпіянат па бальных танцах сярод юніёраў «Маладосць».
16.50. Дак. фільм «Хіва».
17.00. Навіны.
17.20. ...Да 16 і старэйшым.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. Музыка ў эфіры. Частка 1-я.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. Лато «Мільён».
20.50. Фільмы рэжысёра А. Вайды. «Попел і алмаз» (Польшча).
22.30. Аўтаралі «Парыж—Масква—Пекін».
23.00. Навіны.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэрмінал.
15.30. Вольны час.
15.45. «Раджа-ёга для ўсіх». Перадача 2-я.
16.30. Мульці-пульці.
16.45. Там-там навіны.
17.00. Панове-таварышы.
17.15. Урал-ТБ.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Крымінальныя весткі.
19.45. «Санта-Барбара».
20.35. Вялікая нарада.
21.00. Пятае кола. «Пісьмы з правінцыі».
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
22.55. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.25. Антрэпрыза. А. Фрэйндліх і У. Стржэльчык.

25 верасня, ПЯТНІЦА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Каралі галубкі». Кінанарыс.
9.00. Гісторыя Беларусі. 11 клас.
9.35. Кінанастальгія. «Машачка». Маст. фільм.
10.50. «Пад дахамі Манмартра». Маст. фільм. 1-я і 2-я серыі.
15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». 9-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Плошча кардонных гадзіннікаў», «Лянівая сукенка», «Мук-скараход». Мультфільмы.
17.20. Г. Мадэстаў. «Касмічныя канікулы». Опера-казка.
18.00. «А я жыву ўсё там жа... Пра каханне». Дак. фільм.
18.20. Абласныя навіны (Магілёў).
18.30. 1000-годдзе Полацкай епархіі і Праваслаўнай Царквы на Беларусі. Трансляцыя з Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. У перапынку **(19.45.)** — Калыханка.
21.35. Панарама.
22.00. Тэлебіржа.
22.15. «Машачка». Маст. фільм.
23.30. НІКа.
23.25. Музыка ў эфіры. Частка 2-я.

Канал «Астанкіна»

5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Пра Веру і Анфісу». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
9.55. ...Да 16 і старэйшым.
10.35. «Катавасія». Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Запомніце мяне такой». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.25. «Незнаёмая песня». Кароткаметражны фільм.
12.55. «Марыца». Маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.05. Блакнот.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Л.-В. Бетховен. Саната № 14 («Месячная»).
16.20. Цэнтр.
17.00. Навіны.
17.25. «Сустракайце бабулю». Мультфільм.
17.35. Чалавек і закон.
18.05. «Прыгоды чорнага Прыгажуна». 11-я серыя.
18.30. Максіма.
19.00. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы.
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Пастка».
22.05. Музагляд.
22.40. Адпачывай!
22.45. Праграма «Х». У перапынку (23.00)—Навіны.
0.00. Пляцоўка «Музагляду».
1.00. «Марыца». Маст. фільм.

Канал «Расія»

7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Вольны час. «ТБ-атэлье».
11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Мінарэт.
15.50. Пілігрым.
16.50. Там-там навіны.
17.05. «Юны Гары Гудзіні». Маст. фільм. 2-я серыя.
18.00. Давайце разбяромся.
18.10. Так і жывём.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Вуснамі дзіцяці.
20.00. У свеце аўта- і матаспорту.
20.30. «К-2» прадстаўляе: «Кінограф», «Ведай нашых!»
22.00. Весткі.
22.20. Крымінальныя паведамленні.
22.30. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
23.00. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.30. «Арэхавы хлеб». Маст. фільм.

26 верасня, СУБОТА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Вайна і мір». Маст. фільм. 2-я серыя «Наташа Растова».
10.20. Творчае аб'яднанне МЭТА. «Шануйце Беларусь!» Нашы суайчыннікі з ЗША.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. «Бярэсце». Літаратурна-мастацкая праграма.
12.15. Помнікі расказваюць. «У ніжнім парку Петрадварца».
12.25. 20 мінут рэдактара.
12.45. Тэлевізійны экалагічны веснік. Гутарка са старшынёй Дзяржкамітэта Беларусі па экалогіі А. М. Дарафеевым.
13.05. «Дах». Нататкі з творчай майстэрні «Кола».
13.35. Гаворым па-беларуску.
14.00. «Святарны Віцебск». Мастацка-публіцыстычная праграма.
15.20. Сем колераў радасці.
15.55. Футбол. «Тарпеда» (Мінск) —«Дынама» (Мінск).
17.50. «Дзе яно, каралеўства Лябедзія?» Дак. фільм.
18.40. Д. Шастаковіч. 14-я сімфонія. Выконвае Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі.
19.40. Бізнес-клуб «Партнёр». Дабрачынны тэлеаўкцыён у Оршы.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. «Сінема» прадстаўляе: фільм «Мужчына і жанчына» (Францыя).
23.00. НІКа.
23.15. Футбол. «Хімік» (Гродна) —«КІМ» (Віцебск).
0.05. Футбол-92. Вынікі тура.

Канал «Астанкіна»

6.00. Навіны.
6.20. Ранішняя гімнастыка.
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Спорт-шанц.
8.00. «Марафон-15»— малышам.
8.25. НЛА: неаб'яўлены візіт.
8.55. Радыё «Труба».
9.25. Медыцына для цябе.
10.05. Экалагічная хроніка.
10.20. Лёгкая атлетыка. Кубак свету.
11.15. Хранікальна-дакументальны фільм «Нам і нашчадкам».
12.20. «Шчыт і меч Расіі». Канцэрт, прысвечаны 60-годдзю Расійскай пракуратуры.
13.10. «Легенда Боінга». Фільм 2-гі «Урокі боінга».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Крэшэнда.
14.40. У свеце жывёл.
15.40. Чырвоны квадрат.
16.20. «Яноты». Мультфільм (Канада).
16.45. Маст. фільм «Ваўчаня сярод людзей».
18.05. Футбол. «Спартак» (Масква)—«Дынама» (Масква).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «КВЗ-92». Міжнародная сустрэча зборнай каманды КВЗ СНД і зборнай універсітэтаў Ізраіля.
22.35. Еўропа плюс. У перапынку (23.00)—Навіны.
23.50. Начны канал. «Сна-бачанне».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Дарога да храма. «Міране».
7.40. Тэма з варыяцыямі. «Дом сяброў».
8.00. Свет спорту вачамі фірмы «Жылет».
8.30. Праграма «03».
9.00. Рэтра. Клаўдзія Шульжэнка.
9.30. Сергій Раданежскі. Фільм 1-ы. «Жывапачатковая Тройца».
10.00. «Плюс адзінаццаць».
11.15. Як жыць будзем?
12.00. Пілігрым.
13.00. Весткі.
13.20. «Казка, расказаная ноччу». Маст. фільм.
14.35. «Бурда модэн» прапануе...
15.05. Сам сабе рэжысёр.
15.35. Расія і свет.
16.05. «Давай пожмем друг другу руки...» Н. Нікіцкі.
17.25. Мастацтва адлюстравання. Фестываль маскоўскіх галерэй.
17.55. Парламенцкі веснік.
18.10. На спектаклі Тэатра сатыры «Маладосць Людовіка XIV» па п'есе А. Дзюма.
19.00. Весткі.
19.25. Свята кожны дзень.
19.35. Музычная вёска.
20.10. «Кінгсайз». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. Канцэрт групы «Йоту Індзі» (Аўстралія) на фестывалі «Рок-самер-92».

27 верасня, НЯДЗЕЛЯ

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Вайна і мір». Маст. фільм. 3-я серыя «1812 год».
10.05. Урокі здароўя. Аздараўленчая хада і бег.
10.35. Дзівосны свет. «Турынская плашчаніца: цуд ці вялікая містыфікацыя».
11.35. Фільм—дзецям. «Самсон і Салі». (Данія).
12.35. «Савітар-цэнтр». Павел Глоба: ваша імя.
13.30. Час пісьма.
14.00. Паэтычная гасцёўня. Новыя вершы чытае Алесь Пісьмянкоў.
14.10. «Адраджэнне». Культурна-асветніцкая праграма.
14.50. «Суперкніга. 18-я серыя.
15.25. «Хай не пакіне нас Гасподзь!» Святкаванне ў Заслаўі 1000-годдзя Праваслаўнай Царквы на Беларусі.
16.00. Гандбол. Жанчыны. Кубак ІГФ. 1/16 фіналу. «Палітэхнік» (Мінск)—«Аўтамабіліст» (Бровары, Украіна).
17.20. Шукаем ініцыятыўных.
17.40. «Небяспечна для жыцця». Маст. фільм з субцітрамі.
19.10. Сустрэча для вас. Наш госць — шэф-рэдактар газеты «Знамя юности» пісьменнік М. Кацюшэнка.
20.00. Панарама.
20.25. Мультфільмы для дарослых «Куфэрак», «Над намі не капае».
20.40. Калыханка.
21.00. «Каскад».
21.15. Студыя «Тэлесябрына». «Пепсі-ТОП-20». Перадача 2-я.
21.50. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Мужчына і жанчына праз 20 гадоў» (Францыя).

Канал «Астанкіна»

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Тыраж «Спортлато».
7.15. Дак. фільм «На каго мне крыўдзіцца».
7.45. Ахоўная грамата. «Дзіўнае дзіва».
8.15. Раным-рана.
8.45. Магчыма ўсё.
9.15. Новыя імёны.
9.55. Кінаафіша.
10.10. Лёгкая атлетыка. Кубак свету. Перадача з Гаваны.
11.05. Авіякасмічны салон.
11.20. Хіт-топ-шоў «50×50».
12.50. «Метамарфозы жывапісу» (Швейцарыя). 9-я і 10-я серыі.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. Іграе П. Нерсесьян (фартэпіяна).
16.00. Панарама.
16.40. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.05. «Дзеля адзінага слова...» Музычны расказ.
18.30. А. П. Чэхаў. «Вішнёвы сад». Тэлеспектакль.
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны ўік-энд.
22.00. «Сёння». Рэлігійная праграма.
23.00. Навіны.
23.25. Аўтаралі «Парыж—Масква—Пекін».
23.55. «Ранішняя зорка» ў начным эфіры.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Дак. панарама. «Народжаная для бегу».
7.40. Крыніцы. «Вось горад Барысаглебск».
8.10. Тэлекрасворд.
8.40. Аляска.
9.30. Праграма «Эскулап» прадстаўляе фільм «Для вас, дзяўчаняты і хлапчаняты» (Галандыя).
9.40. «Навальніца 1812 года». Фільм 6-ы.
10.10. «Прыгода ў каралеўстве». Мультфільм. 5-я серыя.
10.40. Аты-баты...
11.10. Зігзаг удачы.
11.40. Мультфільм «Дараэман» (Японія). 3-я серыя.
12.00. XX стагоддзе ў кадры і за кадрам. А. А. Ханжонкаў. Частка 1-я.
13.00. Весткі.
13.20. Складчына.
13.50. «Віндзорскія свавольніцы» з антрактам у Выбаргу.
14.45. Аўтагонкі. Гран-пры «Формула-1».
17.15. Антракт.
17.30. «Зоркі Амерыкі». Выпуск 6-ы.
18.00. Майстры. «Мой цяжкі крыж».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Цэнтр Стаса Наміна (Эсэн-сі) прадстаўляе: клуб «Жоўтая падводная лодка».
19.55. Фестываль класічных фільмаў Галівуда. «Я бачыў Парыж у апошні раз».
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.30. Футбол. «Асмарал» — «Спартак» (Уладзікаўказ).

ТЭЛЕБАЧАННЕ

18 верасня

Беларускае тэлебачанне

15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». Маст. фільм. 4-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Два клёны». Мультфільм.
17.10. Голас. Літаратурна-мастацкі відэаканал для школьнікаў.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Творчыя партрэты. Народны паэт Беларусі Максім Танк.
19.55. Бізнес-клуб «Партнёр». Выйсце з крызісу ёсць. Перадача 2-я.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «На сямі вятрах». Маст. фільм.
23.20. НІКа.

Канал «Астанкіна»

9.55. ...Да 16 і старэйшым.
10.35. «Коля, Оля і Архімед». Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Задача з трыма невядомымі». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.25. «Экзамен на чын». Кароткаметражны фільм.
12.55. «Безыменны замак». Маст. фільм. 4-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.05. Блакнот.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Іграе Э. Грач (скрыпка).
16.20. Цэнтр.
17.00. Навіны.
17.20. Погляд з правінцыі. Ці вытрымае рэформы спіна селяніна.
17.40. Крэшчэнда.
17.55. Фільм — дзецям. «Прыгоды чорнага Прыгажуна». 10-я серыя.
18.20. Чалавек і закон.
18.50. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Фанат». Маст. фільм.
22.15. ВіД прадстаўляе. «Музагляд».
23.00. Навіны.
23.20. Адпачывай.
23.35. Праграма «Так!»
0.05. Пляцоўка «Музагляду».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Студыя «Нотабене».
8.55. Вольны час. «ТБ-атэлье».
8.50. М-трэст.
9.05. Іграе гітарыст Анатолій Болатаў.
9.30. Начны акцёрскі клуб у ранішнім эфіры.
10.40. «Бурда модэн» прапануе...
11.10. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 4-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. «Раджа-Хёга для ўсіх». Перадача 1-я.
16.15. Там-там навіны.
16.30. «Пераказ». Відэафільм.
16.50. Дысней па пятніцах. «Юны Гары Гудзіні». Маст. фільм (ЗША). Частка 1-я.
17.45. Давайце разбяромся.
18.00. Белая варона.
18.45. Крымінальныя паведамленні.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Вуснамі дзіцяці.
20.00. У свеце аўта- і матаспорту.
20.30. «Асабістая справа суддзі Івановай». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.50. Вячэрні салон.

19 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Зялёнымі прасторамі». Фільм-канцэрт.
9.15. «Вайна і мір». Маст. фільм. «Андрэй Балконскі». Частка 1-я.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Паказвае Віцебск. «Шагалаўскія дні».
12.15. «20 хвілін рэдактара».
12.35. «Дзяўчынка і леў», «Адна кропля». Мультфільмы.
13.00. «Помнікі расказваюць». Прадстаўляе Варонежская студыя тэлебачання.
13.15. Творчае аб'яднанне МЭТА. «Ветразі трывог». Тэленавелы.
14.30. Майстры опернай сцэны. Перадача 1-я.
15.25. Паміж намі, жанчынамі... «Два дні з жыцця лагера адпачынку «Зубраня». Частка 1-я.
16.10. Для школьнікаў. «Сігма-92». Фестываль бальных танцаў (паўтор).
17.10. «Сцэна — жыццё маё». Творчы партрэт народнай артысткі Беларусі А. І. Клімавай.
18.15. Бізнес-клуб «Партнёр». Выйсце з крызісу ёсць. Перадача 3-я.
19.00. Адкрыццё Тыдня Сычуаньскага тэлебачання.
19.30. «Падарожжа па правінцыі Сычуань». Дак. фільм.
19.50. Маст. фільм для дзяцей. «Добры хлопчык». 1-я серыя.
20.10. Рамансы П. Чайкоўскага і С. Рахманінава.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. «Песні заходняга Кітая». Музычны фільм. 1-я серыя.
22.05. «У мяне над галавой неабсяжнае блакітнае неба». Маст. фільм. 1-я серыя.
22.45. НІКа.
23.00. Спаборніцтвы па гарадошнаму спорту на прыз Беларускага тэлебачання.

Канал «Астанкіна»

6.00. Навіны.
6.20. Ранішняя гімнастыка.
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Спорт-шанц.
8.00. «Марафон-15» — малышам.
8.25. Дапамажы сабе сам.
8.55. Радыё «Труба».
9.25. Жывое дрэва рамёстваў.
9.30. Інстытут чалавека.
10.00. «Ірландскія сустрэчы». Аб Міжнародным форуме жанчын.
10.30. «Маленькія цуды». Мультфільм.
10.40. Фільмы нашай памяці. «Дарагі мой чалавек».
12.40. Музычны кіёск.
13.30. «Легенда боінга». Частка 1-я. «Крылатыя сапернікі».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.15. Студыя «Палітыка» паказвае.
14.55. «Казка аб казцы». Маст. фільм.
15.50. Канцэрт «Падзяка». Культурная акцыя.
17.50. Чырвоны квадрат.
18.30. «Яноты». Мультфільм (Канада)
18.55. Тэлевізійнае знаёмства. Урмас От гутарыць з Інакенціем Смактуноўскім.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Зімняя вішня». Маст. фільм.
22.05. Пад знакам Задыяка. «Дзева». У перапынку (23.00) — навіны.
23.50. «Вечная песня кахання». Кінаканцэрт.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Дарога да храма.
7.45. Вольны час.
8.00. Свет спорту вачамі фірмы «Жылет».
8.30. Манера.
9.00. Рэтра. У. Шубарын.
9.30. «Зоркі Амерыкі». Выпуск 5-ы.
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
11.15. Як жыць будзем?
12.00. Пілігрым.
13.00. Весткі.
13.20. «Капітан «Пілігрыма». Маст. фільм.
14.50. Тэма з варыяцыямі. «Дом сяброў».
15.10. «Музей сучаснага мастацтва». Да I Міжнароднага фестывалю арт-галерэй.
15.40. Мегаполіс.
16.10. Вечары ў Доме Гогаля.
17.00. Кантрасты.
17.45. Парламенцкі веснік.
18.00. «Санта-Барбара».
18.50. Экспацэнтр прадстаўляе...
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Залатая шпора.
20.00. «Воўк». Маст. фільм.
21.15. Ляпсус.
22.00. Весткі.
22.20. Праграма «А». Канцэрт групы «Кід Крэол энд Коканас» (ЗША) на фестывалі «Рок-самер-92».
23.05. «Секс-індустрыя ў Расіі».

НАДВОР'Е

18 верасня

Сёння ўдзень пераважны ўплыў на надвор'е рэспублікі будзе мець вялікая цыкланічная дэпрэсія. На большай частцы тэрыторыі пройдуць дажджы. Тэмпература паветра ў Брэсце, Гомелі — 15—17, Гродна, Віцебску — 14—16, Мінску, Магілёве — 13—15 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак месцамі дождж. Тэмпература паветра ўначы 5—10, удзень 13—18 градусаў цяпла.

Узровень радыяцыйнага гама-фону 17 верасня складаў: у Мінску — 0,013, Віцебску — 0,014, Гродна — 0,010, Брэсце — 0,012, Гомелі — 0,014, Магілёве — 0,011 мілірэнтгена ў гадзіну.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

КАНЕЦ АДНОЙ СЕНСАЦЫІ

У космасе пакуль без сексу

Сёння цяжка вызначыць, хто першым запусціў гэту «вутку», выкарыстоўваючы імя вядомага амерыканскага даследчыка, журналіста і пісьменніка Джэймса Эдварда Оберга. Але ў рэдакцыі адной папулярнай беларускай газеты, відаць, добра памятаюць мой тэлефонны званок з просьбай паведаміць, адкуль быў перадрукаваны сенсацыйны матэрыял «Хто яны — ахвяры касмічнага сексу?» Ведаючы Оберга не толькі па публікацыях (мы сустракаліся з ім на Байкануры, у Падмаскоўным цэнтры кіравання палётамі), я не мог дапусціць, каб чалавек з саліднай рэпутацыяй стаў аўтарам такой адкрытай хлусні. У рэдакцыі, растлумачыўшы перадрук «цікавасцю чытачоў да гэтай праблемы», параілі звярнуцца ў маскоўскі «Калаж», а там спасаліся на амерыканскі «Технологический журнал».

Такім чынам, артыкул у часопісе, а не кніга, «у якой праблемы асваення чалавекам Сусвету разглядаюцца з некалькі незвычайнага пункту гледжання». Аднак такога матэрыялу ні ў гэтым, ні ў якім іншым часопісе за подпісам Джэймса Оберга няма! Больш таго, ён нават просіць журналістаў СНД дапамагчы «ачысціць сваё добрае імя».

Вось толькі як? Аб'явіць тую і аналагічныя публікацыі трызненнем? Можна. Але ж тэма сапраўды цікавая. Больш таго, маладая пара з Масквы—журналіст Андрэй Філіпаў і яго жонка Ірына—у поўны голас заявілі, што яны гатовы першымі ў свеце на борце арбітальнай станцыі «Мір» правесці эксперымент па зачацці ва ўмовах бязважкасці. А на амерыканскім касмічным караблі «Эндэвор» упершыню 11 верасня адправіліся ў космас муж і жонка Джэн Дэвіс і Марк Лі.

Адразу супакою нашых чытачоў. Ведаючы Андрэя як гарачага прапагандыста касманаўтыкі, усё ж лічу, што (не ўдаючыся ў падрабязнасці кошту і мэтазгоднасці такога палёту, «прыярытэту Айчыны» і, прабачце, тэхнікі сексу ва ўмовах бязважкасці) падобная заява перш за ўсё была разлічана зноў-такі на сенсацыю. А вось амерыканскім мужу і жонцы астранаўтам сапраўды ў ліку многіх іншых трэба правесці эксперымент апладнення... жабы з мэтай высвятлення ўздзеяння бязважкасці на галавасцікаў.

Што ж датычыць «сакрэтнай» праграмы «секс у космасе», то на гэта пытанне адказала прэс-сакратар Касмічнага цэнтра імя Л. Джонсана Барбара Шварц:

— Прымаючы пад увагу ўмовы касмічнага карабля, у сямейнай пары наўрад ці з'явяцца магчымасці для інтымных адносін на арбіце. Ні вольнага часу, ні месца на караблі ў іх не будзе, каб займацца чым-небудзь, акрамя работы. Толькі тыя, хто абсалютна не ведае, што такое ўмовы касмічнага палёту, могуць фантазіраваць наконт гэтага... Хоць ідэя палёту рознаполых касманаўтаў з падобнымі мэтамі і абмяркоўвалася ў НАСА (Нацыянальнае агенцтва па аэранаўтыцы і даследаванню касмічнай прасторы ЗША) у канцы 60-х гадоў. Але праект быў адхілены, цяпер жа ён і зусім забыты.

Што ж датычыць савецкай праграмы, то спасылка ва ўказаным вышэй матэрыяле, прыпісаным Обергу, на планы С. Каралёва проста хлусня. Не было ў Валянціны Церашковай сяброўкі і дублёра Людмілы Токавай, якую разам з мужам (камандзірам карабля) і яшчэ адным касманаўтам (?) планаваў запусціць С. Каралёў на арбіту для «неверагоднага па тых часах доследу — зачацця ў космасе». Але «лёс касмічнай пары склаўся трагічна— Людміла не ўбачыла Зямлю з космаса, а касманаўт Токаў загінуў у 1967 годзе ў час наземных выпрабаванняў»...

Праўда, была ў Валянціны Уладзіміраўны дублёр Валянціна Іванаўна Панамарова і дзесяць гадоў у атрадзе касманаўтаў быў яе муж Панамароў Юрый Анатольевіч. Але іх сумесны палёт ніколі не планаваўся. Дадам, што і цяпер муж і жонка Панамаровы здаровыя, у іх два дарослыя сыны і расце ўнук.

А вось сцвярджэнне, што «першы палавы акт у космасе быў зроблены Джудзіт Рэзнік і Робертам Малэйнам (на самай справе ён Рычард Мулейн) у час місіі «Дыскаверы-41» 3 верасня 1984 года» пакінем на сумленні аўтара «вуткі». Толькі пра якое сумленне (не кажучы ўжо пра элементарную журналісцкую этыку) можа ісці размова? Джудзіт Рэзнік ужо ніколі не зможа нават абурыцца, як гэта зрабіў Оберг. 28 студзеня 1986 года яна загінула ў час старту касмічнага карабля «Чэлэнджэр».

Няма і ніколі не было ў Зорным гарадку спецыяліста па касмічнай біялогіі Віктара Калінічэнкі, які быццам бы расказаў Обергу аб тым, як «Клімук і Лебедзеў, якія знаходзіліся на арбіце 7 сутак, займаліся атрыманнем і даследаваннем эякулята...»

Затое была, ёсць і будзе праблема працяглых сумесных палётаў, у якіх сексуальныя кантакты паміж мужчынам і жанчынай вельмі верагодныя, а з медыцынскага пункту гледжання нават карысныя. Даследаванні ў гэтым напрамку сапраўды вяліся і ў ЗША, і ў СССР, вядуцца яны і зараз. Але прапаноўваць жанчыне цяпер удзельнічаць у такім эксперыменце, калі нашы веды аб знаходжанні чалавека ва ўмовах касмічнага палёту да гэтага часу вымушаюць жадаць намнога лепшага... Ужо добра, што ніхто да гэтага часу не дадумаўся адправіць яе на цэлы месяц у космас. Праўда, ідэя палёту жаночага экіпажа на борце арбітальнай станцыі «Салют-7» была. Але гэта тэма для другой сенсацыі, якая таксама не адбылася.

Уладзімір ЛАРЫЁНАЎ.
г. Гомель.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 188.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

Дзе «пасецца» рыба

Зараз на любым вадаёме можна адшукаць рыбнае месца. Вопытныя рыбакі ведаюць, што восенню і на пачатку зімы рыба пазбягае цячэння. Выклікана гэта тым, што пры стаянні на цячэнні ёй трэба затрачваць шмат сіл, а іх трэба эканоміць, бо наперадзе зіма.

Да таго ж і кармоў (а галоўнае—кіслароду) у гэты час ва ўсіх месцах вадаёма яшчэ дастаткова.

Восеньскія насадкі

У гэты час усякая рыба жыруе і вельмі добра бярэцца. Для лоўлі буйных акунёў, як паказвае практыка, лепш за ўсё выкарыстоўваць так званыя бартавыя донкі і рыбачыць лепш за ўсё з лодкі там, дзе глыбіня чатыры-пяць метраў.

У любы час года большасць рыбакоў выкарыстоўвае ў якасці насадкі матыля. Аднак гэта вельмі капрызная насадка, чапляць яе на кручок цяжка, асабліва ў халоднае надвор'е. Між тым, восеньскі асартымент насадкі даволі шырокі.

Перш за ўсё — земляныя і гноевыя чарвякі. Некаторыя рыбакі лічаць, што восенню і зімой на раслінныя насадкі рыба ловіцца слаба. Гэта памылковае меркаванне. Шарыкі з маннай кашы, з цеста, замешанага на яечным бялку, аўсяныя камякі «Геркулес», параны гарох і кукуруза вабяць рыбу круглы год.

Вусаты волат

Для вусача сямейства карпавых характэрны патоўшчаны прамень спіннога плаўніка з добра бачнымі на заднім краі зубцамі. На канцы верхняй губы і ў вуглах рота размешчаны чатыры даволі развітыя вусікі. Спіна зеленавата-жоўтая, бакі больш светлыя, жывот белы. Спінны і хваставы плаўнікі шэрыя, астатнія — чырванаватыя з шэрым адценнем па краях. Сярэдняя вага — 3—4 кг, але трапляюцца экземпляры да 15 кг і даўжынёй да 85 см.

Губы ў вусача мясістыя, а паколькі ў яго ніжняе размяшчэнне рота, трымаецца гэта рыба ў асноўным каля дна і любіць свежую чыстую ваду. Харчуецца лічынкамі насякомых, чарвякамі, рачкамі, але не грэбуе і малькамі.

Сустракаецца ў басейнах рэк Дняпра, Паўднёвага Буга, Днястра.

Зімуе ў ямах і карчах пад берагамі. Нераст парцыённы ў маі— чэрвені, пачынаецца пры тэмпературы 10—12 градусаў цяпла.

Ікра вусача ядавітая!

Гэта рухомая, моцная рыба. Ловяць яе доннымі вудачкамі і ў праводцы з далёкім адпусканнем паплаўка на перакатах і ледзь ніжэй пясчанай грады. Вудзільна трэба выбіраць цвёрдае, таму што пры далёкім адпусканні паплаўка лёска правісае, так што падсечка павінна быць энергічная. Катушку лепш выбіраць большага дыяметра са свабодным і зусім лёгкім ходам. Лёска дыяметрам 0,4 —0,45 мм, з павадком 0,35 мм. Кручок №№ 9—12. Ловяць на чарвяка, матыля, апарыша, ракавыя шыйкі. Ловяць яго з моста, з лодкі і плоціка. Лоўля пачынаецца з вызначэння глыбіні адпускання паплаўка: насадка павінна злёгку слізгаць па дне.

Трэба памятаць, што пры вылоўліванні вусача патрабуецца вялікая вытрымка. Ён моцны, і выцягнуць яго няпроста. Пасля падсечкі рыба кідаецца ўверх па цячэнню па самым дне, і тады лёска можа зачапіцца за корч. Таму нацягванне не паслабляйце. Стамляецца вусач не хутка.

Ловяць вусача і спінінгам вечарам і на золку, а таксама ўначы.

589

590

ПАДКАЗКА ГАСПАДАРУ

Упрыгожваем столь...

Сучаснае жыллёвае будаўніцтва настолькі далёкае ад жадання ўладальніка кватэры зрабіць яе хоць крыху індывідуальнай, не падобнай на іншае сваё жытло, што толькі-толькі заняўшы новую кватэру, сям'я пачынае адразу ж думаць, што зрабіць для гэтай самай індывідуалізацыі.

Яны перарабляюць падлогу, мяняюць шпалеры на сценах, пераафарбоўваюць вокны, дзверы, робяць яшчэ шмат чаго. Але рэдка хто звяртае ўвагу на тое, што сціплае афармленне столі (часцей за ўсё гэта толькі проста пафарбаваная ў белы колер паверхня) супярэчыць па стылю з астатнім інтэр'ерам. Фантазія ж час ад часу знаходзіць выйсце толькі ў спецыяльна падабраных шпалерах для столі.

Між тым, ёсць даволі цікавы спосаб аздаблення, упрыгожвання столі. Сутнасць яго — у выкарыстанні пенапласту, з якога вырабляюць розныя дэталі плафона, карніза, іншых малых архітэктурных форм. На здымках у якасці прыкладаў паказаны адзін з такіх плафонаў, зроблены з выразных і фармаваных дэталей, а таксама некалькі дэталей, выраблены метадам фармавання. Ну, а астатняе залежыць ад выдумкі і фантазіі гаспадароў кватэры.

Найбольш прыдатнай сыравінай з'яўляецца дробназярністы пенапласт, які звычайна выкарыстоўваецца для ўпакоўкі тэлевізараў, пішучых машынак, мэблі і г. д., а таксама пліты з пенапласту, якія час ад часу бываюць у продажы ў гаспадарчых магазінах і магазінах тыпу «Зрабі сам».

Пенапласт трэба правярыць (маленькі кавалачак) абавязкова на гаручасць — з дапамогай звычайнай запалкі або газавай пліты. Лепш, зразумела, выкарыстоўваць малагаручыя, самапатухаючыя сарты.

Лепш за ўсё рэзаць пенапласт гарачай (да 700—800 градусаў) металічнай (з ніхрому) ніткай дыяметрам 0,25—0,35 міліметра пры напружанні ад 5 да 12 вольт. Можна, зразумела, пенапласт і фармаваць (а не выразаць) з дапамогай гіпсавай формы. Але гэта намнога больш складаны працэс, які далёка не кожнаму па сілах і ўменню.

Выробленыя і апрацаваныя пенапластавыя дэталі можна пафарбаваць звычайнай белай водаэмульсіённай фарбай і наклеіць клеем ПВА на папярэдне размечаную столь. Пенапласт, пафарбаваны такой фарбай, набывае фактуру, вельмі падобную на фактуру гіпсу. Аднак у параўнанні з гіпсам ён мае меншую ўдзельную вагу, меншую гіграскапічнасць, але лепшую тэхналагічнасць і г. д.

Наклейку плафона лепш праводзіць адначасова з рамонтам (пабелкай) столі. У такім выпадку адначасовая афарбоўка столі і плафона забяспечыць аднароднасць тону колеру. Не выключаны і варыянт, калі арнамент і столь фарбуюцца ў розныя колеры.

591

592